

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії

Наши голоса

Місячник Союзу українців Румунії. XXII рік видання. № 218, серпень, 2012

*І чужому навчайтесь,
Щ свого не цурайтесь...*
М. Шибанка

Наш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор - Ірина Мойсей
Редактор - Іван Ребошапка
Секретар редакції - Михайло Трайста

Редколегія:

Іван Арделян, Іван Кідешук,
Іван Ковач, Микола Корнищан
Микола Корсюк, Михайло Михайлюк,
Юрій Павліш, Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Раду Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони/Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;
E-mail: redactia.nasholos@gmail.com

Друкарня «S.C. SMART ORGANIZATION S.R.L.»,
Бухарест, Румунія
Redacția:
Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ **«Сміються, плачуть солов'ї...»**
Михайло Брозинський:
«А дні летять, мов табуни розгнuzдані,
літа пливуть за небокрай...»
- ❖ **Корнелію Іродові – 75**
- ❖ **Про переваги старості й її насолоду**
(Інтерв'ю)
- ❖ **Степан Ткачук:**
«В батьківщині української мови...»
- ❖ **Перлини всесвітньої літератури**
Найпристрасніший римський співець
теми любові
- ❖ **«Життя – це вірш на білому папері,
як поруч вбивця у сльозах...» (Вірші)**
- ❖ **Сад з аксельбантами**
(Уривок з новели)
- ❖ **Переможці**
(Уривок з новели)
- ❖ **Варикусть (Легенда)**
- ❖ **Дитячі сторінки**
- ❖ **Сторінки гумору**

ПРИВІТАННЯ СВІТОВОГО КОНГРЕСУ УКРАЇНЦІВ З НАГОДИ 21-ОЇ РІЧНИЦІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Світовий Конгрес Українців (СКУ) щиро вітає все світове українство з 21-ою річницею прийняття історичного Акту незалежності України, який законодавчо закріпив вікові прагнення українського народу жити в самостійній суверенній державі.

Здобуття незалежності стало торжеством над багатовіковим поневоленням, безпощадним нищенням усяких проявів українського національного духу, геноцидом та голодоморами, якими наші вороги намагалися асимілювати та утримувати Україну в довічному рабстві.

Одним із напрямків діяльності СКУ від його створення 45 років тому до 1991 року було представити світу правдиву інформацію про антиукраїнські дії радянської імперії та про статус поневоленої України, а також робити все, щоб вона відновила свою державність. А з проголошенням Акту незалежності СКУ розгорнув активну діяльність, спрямовану на утвердження незалежної Української держави.

СКУ закликає всіх українців зберігати неоціненний дар незалежності, любити і шанувати українську мову й культуру та ще більше віддано і наполегливо працювати для національного відродження і розбудови Української держави, зокрема через намагання різних сил повернути її до колоніального минулого.

СКУ є міжнародною координаційною надбудовою українських громад у діаспорі, що представляє інтереси понад 20 мільйонів українців. СКУ об'єднує в своєму складі українські організації із 32 країн та підтримує зв'язки з українцями ще 15 країн. Заснований у 1967 р. як неприбуткова організація, у 2003 р. СКУ був визнаний як неурядова організація зі спеціальним консультативним статусом Економічною та соціальною радою Організації Об'єднаних Націй.

Моя Україна

У світі багато чудових країн,
Мені наймиліша, найкраща країна,
Яка піднялася, мов Фенікс, з руїн,
Безсмертна моя Україна.

Ти з давніх віків непокірна була
І волю свою боронила невпинно.
Нарешті збулося – її здобула,
Звитяжна моя Україно.

На землях твоїх неозорих степів
Живе працьовита і чесна родина,
Хвилюється колосом стиглих хлібів
Моя золота Україна.

В садах і дібровах в вечірні часи
Чарує нас пісня дзвінка солов'їна
І чути співочі дівчат голоси, –
Пісенна моя Україна.

Тепер ще не легко живеться тобі,
Є в тому, мабуть, особлива причина.
Та все подолає в тяжкій боротьбі
Незламна моя Україна.

Квітуй, мов калина, над плесами вод,
Будь в дружбі і праці міцна та єдина.
Хай буде щасливим твій вільний народ,
Прекрасна моя Україно!

«Вміються, плачуть солов'ї...»

Іван КОВАЧ

МИХАЙЛО БРОЗИНСЬКИЙ: «А ДНІ ЛЕТЯТЬ, МОВ ТАБУНИ РОЗГНУЗДАНІ, ЛІТА-ЧОВНИ ПЛИВУТЬ ЗА НЕБОКРАЙ...»

Шукаємо... й іноді знаходимо для нашої рубрики дуже цікавих, особливо обдарованих поетів, про яких, на жаль, мало знаємо. (Маємо на увазі, зокрема, читачів, але й самих себе, які, так чи інакше, могли б мати багацько книг з материкової України, як це бувало за старі й важкі часи, коли, практично, просто не вистачало часу усе те прочитати, що надходило з України до часопису «Новий вік»).

І так маємо перед очима книгу (своєрідно антологічну) під прегарною назвою «Квіт папороті» поета, прозаїка, публіциста Михайла Брозинського, яка вийшла 2007 року у чернівецькому видавництві «Букрек», продовжуючи тематику й символіку попередніх видань, в тому числі книги «Незрадлива колиска моя».

В стислому представленні «Букреку» занотовується, що письменник «осмислює людське буття, моральні цінності, родинне щастя, переймається реаліями вчорашнього, сьогоднішнього днів, тривогами за пройдешні. (...) Ліричний герой його книги щиро любить, переживає, страждає».

Автор книги на 284 с. має своє передслово – «У пошуках квітки щастя», тобто у пошуках символічного квіту папороті, – в якому і щастя, й нещастя, та обов'язково людина, її життя, її проблеми – «від весняних до осінніх барв» й «биття схвильованого серця», у книзі, до якої «йшов у мріях, як до квіту папороті, – кажуть, хто його знаходить, той стає щасливим».

Член Національної спілки письменників України Георгій Шевченко у вступній статті до книги, серед іншого, написав: «Він пропустив долі (як радіожур-

наліст, звичайно – н.а.) митців і літераторів кризь своє серце і видав у ефір радіонариси про Володимира Бабляка, Миколу Бакая, Петра Скунця, Петра Палія, Надію Шестак, Андрія Кушніренка та багатьох інших».

Улюблена поетеса Михайла Брозинського одна – Ліна Костенко: «У Вас стріляли чиновники/ Не кулями, а байдужністю.../ ...Ви рани свої лікуєте,/ Зціпивши зуби від болю,/ І пісня Ваша, Ви чуєте?/ Вже вирвалася/ на волю».

М. Брозинського вірші склалися на музику відомих композиторів, бо він ласкавий у своїх віршах, теплий, ніжний, чутливий, вдячний своєму таланту.

«Ми, хто вилетів із «Дністровських зір» (газети), як ластівки з гнізда, повсякчас пам'ятаємо про них, повертаємося до них, бо тут – начало всіх наших начал, бо тут наша молодість, бо тут наша пам'ять, бо тут наші друзі: «Від берегів Прута,/ Від синіх гір/ Спішу до «Дністровських зір»,/ Там молодість моя пройшла –/ Пора то й справді чарівна,/ І в пам'яті завжди вона...», – така благородна думка автора.

Або: «Хто рано встає, тому й Бог дає!... Бо ще на моїй милій Сокирянщині над Дністром світять зорі. Вони світять і мені, ті зорі.

Світять мені все життя й «Дністровські зорі». Бо мама казали: – Хто рано встає, тому й Бог дає!...».

«Славній родині українській у Румунії, М. Брозинський, 2012 р.», – це присвята для нас до книги «Квіт папороті», виданої у славнозвісному вже чернівецькому видавництві «Букрек». Пропонуємо читачам низку віршів Михайла Брозинського.

«Вміються, плачуть солов'ї...»

Михайло БРОЗИНСЬКИЙ

ТИ З КАЗКИ, ЧИ НІ?

Скажи:

Ти з казки прийшла, чи ні,
Дівчино моя русокоша?
Чи, може, приснилась у сні?
Така, мов царівна, хороша.
Скажи, повідай мені,
Де очі взяла, мов зорі, –
Кринично чисті, ясні,
Глибокі і завше прозорі?
В якій цілющій купелі
Ти личко вмивала своє?
Воно, мов пелюстки лілеї, –
Ну, просто тобі чарівне!
Як тільки побачив тебе,
Спокою не маю й у сні
Питається серце мене:
– Та дівчина з казки, чи ні?
Скажи, ну, повідай мені:
Ти з казки прийшла, чи ні?

МАВКА

Он бачиш, там питає дика рожа:
«Чи я хороша?»
А ясен їй киває в верховітті:
«Найкраща в світі»

(Лесья УКРАЇНКА, «Лісова пісня»)

У синім мороці туману,
В краплині зіроньки-роси
Маленькі гілочки жасмину
Схилились в чарівній красі.
Я вийшов босий на світанні,
Пройшов з косою до отав...
В хвилини милі і жаданні
Вдихав ранковий запах трав.
Прислухавсь: жайвір над покосом
Співа стодзвоном голосів...
Колись дівчину русокошу
У лузі цьому я зустрів.

«Як звать тебе, краса-дівчино?»
В одвіт – усмішка золота.
«Я... Мавка», – гілочку жасмину
Дала і зникла у житах.

«Хороша, – крикнув в слід, –
прекрасна,
Ще хоч на хвилику зупинись...» –
В житах згубилась зірка ясна,
Я знав: не сон мені то снився.

І той же жайвір над покосом
Співав стодзвоном голосів
Тому, що дуже вже хорошу
Дівчину в лузі я зустрів.

ГУЦУЛКО

Оглянься, гуцулко,
Посміхнись, гуцулко,
Глянь веселим поглядом-розмай!
І про Україну –
Серцю милу й рідну –
Пісню-незабудку заспівай.
Ранки в полонині
Я стрічаю нині,
І милуюсь маревом заграє.
Тут колись в долині
Чарівній дівчини
Ніжне своє серце дарував.
Де її зустріти,
В подарунок квіти
Тій дівчині милій піднести?
Рідна українко,
Люба придністряно, –
Озовися, де тебе знайти.

ЩАСТИ ТОБІ, «ДОЛЕ»! (Пісня)

Нас недоля розкидала по світу,
Ну, а «Доля» збирає всіх нас...
Буковинців повсюди, як цвіту, –
Хлібом-сіллям вітаємо вас.

Приспів:

Щастя тобі, «Доле»! –
Фестивалю пісень.
Хай щедриться поле
Кожний рік, кожний день!..
Хай світлішають мрії
І пливуть в майбуття,
Хай міцніють надії
На щасливе життя!

Пригортає до серця Україна
Всіх сьогоднішніх наших гостей,

Зустрічає моя Буковина
З мандрівних крутосхилів дітей.

Приспів.

Виграють в моїм краї оркестри,
І дзвенять в моїм краї пісні –
Обнімімось, держави, мов сестри, –
Фестиваль зустрічає синів.

Приспів.

Добрий день, незалежна Україно,
Добрий день, рідна й мила земля.
Я вклоняюсь тобі, Буковино,
Незрадлива колиска моя!

ЗОРЯ ІВАСЮКА

(Пісня)

Біжить дорога наша, в'ється,
Біжить, спішить у майбуття.
А на дорогу промінь ллється, –
Зоря освітлює життя.

Приспів:

То над Україною
Моєю милою
Горить зоря Івасюка.

Сміливо йдем назустріч долі
Від рідних батьківських воріт...
На клич омріяної волі
Спішить мій православний рід.

Приспів.

Не цвітом встелено дорогу –
Вона терниста і важка,
Та світить нам аж від порогу
Завжди зоря Івасюка.

Приспів.

Вона у холод зігриває,
Вона ріднить усі серця,
Вона нам щастя осяває,
Яскрава зіронька оця.

Приспів.

Тож над Україною
Моєю милою
Гори, зоря Івасюка!

Іван РЕБОШАПКА

КОРНЕЛІЮ ІРОДУ – 75

Корнелій Ірод – незаперечна самобутня цінність і окраса української літератури Румунії, здійснювач вдалих перекладів румунською мовою художньої української літератури, автор душпастирського натхненного мовленого слова, довголітній щирий друг і надійний співпрацівник не одного з нас у багатьох діях для загального добра, як висловився давно класик Михайло Коцюбинський.

Закінчивши український лицей міста Серету (1955), українське відділення бухарестського філологічного факультету (1960), під час навчання на якому мав нагоду відвідувати курси видатних професорів румунської літератури, курси порівняльної всесвітньої літератури академіка Тудора Віану і інших, спілкуватися з друзями філологами-румуністами, письменниками-початківцями і визначними й авторитетними, він належно «втягнувся» у культурне життя

Столиці і, обдарованим будучи від Бога відчуттями краси мовленого і писаного художнього слова, яке чимраз відчутніше напрошувалося стати його способом душевного спілкування із своїми одногромадянами, Корнелій Ірод, належачи до визначеної критикою тодішньої хвилі молоді справжньої української літератури, всіма своїми силами здібно і переконливо приключився до її «споруджування».

Після дебюту в г. «Новий вік» (1956), Корнелій Ірод надрукував кілька оповідань в редактованому нині покійним спільним нашим другом і факультетським колегою Євгеном Мигайчуком збірникові «Серпень» (1964).

Корнелій Ірод не лише прозаїк, а й талановитий поет, як багато з наших побратимів. Євген Мигайчук по-справжньому назвав його поетом «ніжних романтичних почуттів, переживань (цікаво «вкраплених» перегуків з Міхаєм Емінеску, Сергієм Єсеніним, Володимиром Сосюрою – І.Р.), різнобарвних акварельних пейзажів (...). Його поезія

мальовнича, емоційна, пристрасна».

Вірші Корнелія Ірода друкувалися у колективних збірниках «Окрилений час» (1971), «Сонячне відлуння» (1974), «Ліричні струни» (1968) і окремою збіркою з чудовим заголовком «Вечірня молитва» (1973), натхненим, можливо, навчанням Корнелія на Теологічному факультеті і його тісним спілкуванням з Божим словом. Деякі вірші Корнелія Ірода появилися у перекладі на румунську мову нині покійного старшого від нас поета і університетського викладача Стеліана Ґруї у колективній збірці «Balada locului. Poezie ucraïneană din România» (1975), поряд з перекладеними румунською мовою віршами Івана Ковача, Миколи Корсюка, Михайла Михайлюка та Михайла Небиляка.

Переважну же більшість творчого доробку Корнелія Ірода становить його проза. Окрім згаданого збірника «Серпень», цікаві зразки Іродової прози появилися у колективних збірниках 1972 року «Наші весни» і «Про землю і хліб», а в перекладі на румунську мову – у збірнику «Subiect pentru o puvelă», окремо – в особистих збірниках «Світлотінь» (1974) і «Білий рояль» (1990).

Якщо нині покійному Михайлові Небилякові належить перший в нашій літературі роман «Лорана», то Корнелієві Іродові дано було щастя порадувати читачів ще більшим дарунком – першим в нашій літературі романом-трилогією «Свято», складеною з романів «Передодень» (1975), «Ранок» і «Сонце в очах», які появилися в перекладах автора на румунську мову під заголовками «Ajunul», «Dimineața», «Cu soarele în ochi» (Editura «Examene», București, 2002). Дана трилогія – це широка фреска життя південнобуковинського села 40-50-х років. Над доопрацюванням цієї життєвої фрески рідних і добре відомих місцевостей автор працює і зараз, і це надто корисна річ.

Корнелій Ірод регулярно друкував свої твори

у щорічних томах «Обрії» (1979-1989), у журналі українських письменників Румунії «Наш голос», в редакції якого випали мені щастя і приємність попрацювати разом з ним деякий час, виступав і виступає в румунській літературній пресі, а зараз ознакою повернення до «першої любові» можна б уважати появу почергових уривків перекладу на румунську мову біографії Т.Шевченка у г. «Curicul ucraïnean», написаної Зайцевим та надрукуванням у «Нашому голосі» його нового цікавого оповідання.

Як на мене, окрім глибокого проникнення в психологію своїх персонажів, великої майстерності в їх накресленні, окрім тонкого вміння будувати панорамні суспільні картини та логічно впорядковувати їх у широкі епічні полотна, належно «заряджати» зав'язки, наростання напруги і зображувати дію в напористому розгортанні до сподіваної чи несподіваної або майстерно сугерованої розв'язки, суттєвою ознакою прози Корнелія Ірода є образне вірогідне відтворення реальної дійсності, визначальні елементи якої бувають «важелями» розгортання сюжету відповідної логіки, в яку автор не втручається.

Життєвий шлях Корнелія Ірода був таким, що допоміг йому добре спізнати насичену на різні випадки давноминулу і сучасну нашу буденність, яка і послужила йому тривкою основою постановня його творів, вдалих, промовистих і вірогідних. Після закінчення філологічного факультету (1960), кілька років він попрацював у Бухарестському педагогічному видавництві, далі до 1972 р. виконував відповідальну функцію інспектора Державного комітету культури і мистецтва, згодом закінчив Бухарестський теологічний факультет, прослужив до недавнього виходу на пенсію православним священиком у прибухарестській румунській парафії, дослужившись відповідними заслугами до високого душпастирського православного сану.

Зараз, дякувати Богові, здоровим у невідомих

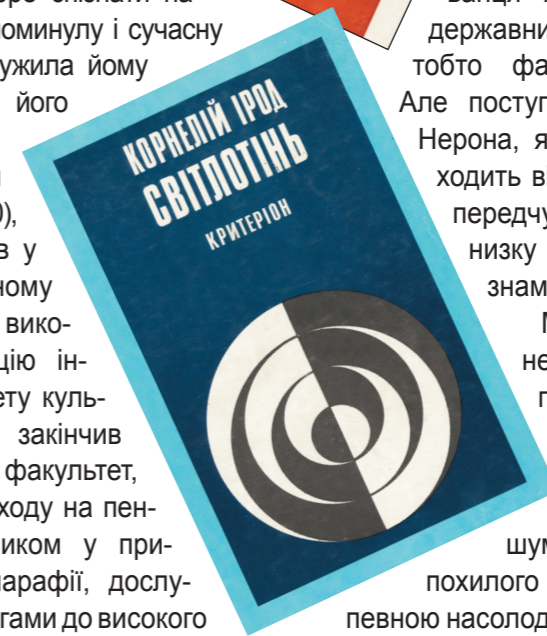
мені обставинах працює над тим, напевне, що давно «заборознив». Якось так стається, щоб на старості літ людям випадало чимраз менше зустрічатися, а жити кожному у своєму «мікрокосмосі» з враженням, що у ціложиттєвого друга все в порядку, якщо нічого поганого не чувати.

Все ж таки, як у російській пісні про надто рідкісне спілкування лише телеграмами, які один друг шле іншому щорічно тільки... «под Новый год», так і мені, відлюдненому у прибухарестській Отопени, випадає по-дружньому поспілкуватися з Корнелієм Іродом все раз у п'ять років, з нагоди його чергових круглих роковин.

На цей раз тему нашої дружньої розмови з нагоди славного 75-річчя Корнелія Ірода підказав мені славнозвісний Луцілій Анней Сенека одним із своїх знаменитих листів, направлених молодшому другові, поетові і філософові Луцілію, а саме лист «Про переваги старості й про добровільну смерть».

Сенека виховував Нерона, сина Агріппи, майбутнього римського імператора, і за часу правління його вихованця піднявся на найвищий східець державних почестей, ставши консулом, тобто фактичним керівником держави. Але поступово втрачаючи свій вплив на Нерона, який став деспотом, Сенека відходить від політичного життя і немовби в передчутті близького свого кінця пише низку філософських творів, зокрема знамениті «Листи до Луцілія».

Моє звернення до листа Сенеки не є наміром провести яку-небудь паралель, в ньому я просто відчув певну чисто людську подібність деякого заспокоєння нашого з Корнелієм на старості літ, після шумного життя, і сприйняття періоду похилого віку в затишку, все ж таки з певною насолодою, і мені, а також читачам цікаво буде дізнатися думку про це шановного Ювілята, на основі заданих йому запитань (див. слід. стор.).

Про переваги старості й її насолоду

Інтерв'ю з письменником Корнелієм Іродом з нагоди його 75-річчя

Іван Ребошапка: Отож, шановний друже Корнелію, перше, може, аналогічне питання: Сенека пише: «Всюди, куди не гляну, бачу ознаки своєї старості». У підміській його садибі він бачить «близький до руїни будинок», управитель вибачається, що то не його вина, він робить усе потрібне, але будинок – старий. Сенеку тривожить те, що будинок в його молодості «виріс на його очах», і що його чекає, «коли вже й каміння те, при ньому закладене, вивірюється». У мене теж чимало таких спостережень, але живучи далеко від місцевостей моєї молодості, ці спостереження якимось ніби не так дуже тривожать мене. Які твої відчуття з приводу таких фактів?

Корнелій Ірод: Не новина, що психологічна структура людини аж надто складна, але, певна річ, тому й заразом дуже цікава. Чи не правда, що всі люди вважають до певного віку (а декотрі до останньої хвилини!), що такі незаперечні істини (і яких, на жаль, не уникнути...) як смерть, старість, невиліковні недуги, всякого роду катастрофи тощо справді існують на божому світі і неминучі для абсолютно всіх людей, крім кожного з нас, ні?.. Оце неповне забуття – це «вмирати потроху»: батьківська хата, рідне село, друзі років дитинства, початкова школа, навіть деякі з близьких чи далеких родичів, яких не бачимо довгий час, ну, кільканадцять років, «відпливають» в наше минуле, в напівзабутий час, що продовжує жити лише у наших спогадах. А замолоду дійсно відчуваємо – у егоїстичному переконанні «моя хата скраю...» – що **всі інші** люди хворіють, старіють, вмирають, але **не я!** Цей неблаганний закон дійсний лише для інших, бо я – безсмертний! А з християнської точки зору воно так і є: ми безсмертні; правда, безсмертні душею, а не тілом, як би кожний з нас цього страшно бажав... Але це вже окрема дискусія; може іншим разом. А наземне безсмертя не лише бажання, а тверде – і чесне! – переконання. І уявляєш, дорогий Іванку, яким був би світ без цього хибного переконання? Ух!..

З цього приводу пригадався мені інженер Анатолій Фейник («герой» мого оповідання **Безсмертя**), який мріє стати безсмертним, літаючи Космосом спеціальним кораблем, швидкість якого дорівнювала б швидкості світла, тобто 300.000 кілометрів в секунду, і, згідно з ейнштейнською формулою розширення часу, побувши при такій швидкості один тільки місяць у Космосі, повернеться на Землю через дев'ять сот років. Подивиться, як там упоралося людство за цей час і знову полетить... На цей раз на цілий рік і повернеться він аж через десять тисяч років. Ого! Ціла геологічна ера!

Звичайно, знайомі сміялися з його фантазій. Фейник не сердився, бо – що вони, дурні, знають? Зате, доки полетить у Космос, замислився й дорікав Богові, що,

коли не дарив Він людям довший вік, скажімо, принаймні кілька сот років, то хоч треба було Йому вирішити, щоб людина мала при народженні, приміром, сто років і «росла» в поворотний бік – 90, 80, 70 років і т.д. Таким чином, у 40, 30, 20 років вона мала би все: власні хату й машину, гроші і – найголовніше! – повну силу (душевну, а насамперед фізичну) Що ж тоді? Живи та веселися, Фейнику!..

І. Р.: Але Сенека не жаліє з приводу своєї старості. Навпаки, з належним розумінням сприймає її: «Обнімімо ж її, покохаймо! Багата віхами й вона, якщо лише знаєш, як нею користуватись. Плоди найсмачніші, коли минаються».

К. Ір.: Ну, а зрештою теж не новина, що старість – не радість, а Сенека правильно підказує, що старість не лише лічба накопичених років, а насамперед – душевний стан. Часто чуємо про когось: «Йому далеко поза 80, але ще молодий душею». Правда, на жаль, лише душею...

І. Р.: На думку Сенеки, «найприсмішшим є вік похилий, який ще не дуже стрімко спішить до небуття. Свою вершину всяка насолода відтягає на останню мить: того, хто заприятелює з вином, найбільше вабить останній келих, який довершує сп'яніння...».

К. Ір.: Ми теж знаємо, що «плоди найсмачніші, коли минаються» і що «найбільше вабить останній келих вина». Хіба у нашому дитинстві, на Великдень чи на Різдво, не грінка останнього книша була найсмачнішою? Навіть з легким присмаком суму, що минулися свята...

І. Р.: Слідуюче зауваження Сенеки, гадаю я, слава Богу, нас двох, може, ще не стосується: «Певну насолоду, гадаю, знає навіть той вік, що торкнувся вже своєї останньої межі. Замість утіх принаймні приходять те, що ми не відчуваємо в них жодної потреби. Як солодко усвідомити, що всі пристрасті упокорені, вже позаду...»

К. Ір.: Дійсно, слава Богу, ще ні. Але мушу зауважити, що Сенека, говорячи про старість та її «втіхи», трохи легковажить, бо, певне, має на увазі не в першу чергу себе (він прожив 69 років, з 4 року до християнської ери та до 65 року нашої ери, коли римський імператор Нерон примусив його закінчити своє життя самогубством), а скоріше свого батька, Сенека Старший, або Батько, який прожив 96 років (з 55 року до н.е. до 41 року по Христу). А як справжній стоїк, Сенека (син) був оптимістичною натурою, життєрадісний, веселий, а тому бачив старість такою, якою він бажав би, щоб вона була, а не такою, якою здебільшого буває вона в дійсності. Ти, Іванку, певне пам'ятаєш румунські романи наших студентських років *Bătrânețe haine grele* або *Imbătrânesc și-mi pare rău...* На жаль, так воно буває. Пригадую, що десь 1963 року був я у Браїлі на так званій Зустрічі з читачами. Зорганізував

літературний вечір Фануш Нягу як браїлець, нібито на запрошення першого секрктаря міської організації компартії, на ділі – попіячити трохи з друзями, розуміється, безплатно у партійному ресторані; разом з нами були Георге Томозей та Мірча Міку. Перед нами до Браїлі приїхав – з тієї ж нагоди – відомий композитор тих років Герасе Дендріно (тоді я вперше бачила його: хирлявий старичок, лисий і ніби збляклий, років якихось вісімдесят з чимось; я аж рота роззявив, коли довідався, що йому недавно минув шістдесят другий). Композитор взяв Фануша під руку з явним наміром пройтися кілька кроків. А Фануш подумав потішити чимось славного композитора, то й каже йому: «Прекрасна у вас старість, маестро!». Дендріно зупинився й огризнувся сердито: «Слухай, Фануш! Якщо почуєш від когось, що старість гарна, вилай та вимашкари того!». Отже, старість буває й така, й сяка. Або як гласила мудрість рабіна, коли судив посварених Іцика та Штруля: «І ти правий, і ти правий...».

І. Р.: Слідуюче зауваження є загальнолюдським і надто правдивим, яке, гадаю я, тобі припаде до душі. Сенека пише: «До того ж ніхто не є вже настільки старим, щоб не мав права сподіватись хоча б на ще один день. А день – це крок життя». У молодості і трохи згодом мій покійний батько з певним задоволенням просто констатував щось подібне: «Добра днина, що мине...»

К. Ір.: Дозволь пожартувати серйозно: не лише Іцик та Штруль праві, а й Сенека!.. Тому теж серйозно скажу, що кожний божий день – справді радість, за що ми повинні дякувати Господу.

І. Р.: Сенека відмічає, що наш вік складається з частин, з ряду кілець (пір року, місяців, днів), які своїм чергуванням замикають поступові періоди життя. «Найкоротший обіг робить день, – підкреслює Сенека, – від свого початку (сходу сонця) до кінця (його заходу), тому, настоює філософ, «кожен день слід укладати так, немовби він замикав ряд, перетинаючи і довершуючи життя». Отож, йдучи на сон, задоволені й веселі, ми промовляємо: «Вік свій прожив я і шлях, що дала мені доля, пройшов» («Енеїда», IV,653). Лейтмотивом почутого не раз мною у дитинстві було батьківське щире бажання: «Аби Бог поміг ще якусь днину дочекати...»

К. Ір.: Таким свідомим ставленням Сенеки до життєвого шляху (і його кільцевих чи ні зупинок) пояснюється і його творчі здобутки, зокрема в еkleктиці, філософії, моралі і не в останню чергу в ролі високоповажного державного діяча. Як не дивно, навіть його самогубний жест свідчить про його безкомпромісність.

І. Р.: Зараз у нас велика суспільна нестійкість, і т.д., і т.п. Виручає теж порада Сенеки: «Погано жити в необхідності, підкреслює він, але жити в тій необхідності немає жодної необхідності...». І тому, «якщо Бог додасть до (прожитого) ще й завтрашній день, приймім його веселі. По-справжньому щасливий і задоволений своєю долею той, хто без тривоги виглядає завтрашню днину...»

К. Ір.: Правильно. А, якщо дозволиш, я черпну ще дещо з мудрості Сенеки. Він застерігає: «Декотрі живуть без жодного ідеалу, без жодної цілі. Просуваються по світу мов соломини, що пливуть на річці. Вони не крокують – їх несе течія.» І ще: «Є й такі люди, яким прожитий вік сивіє їм волосся, а не ранить їхнє серце – воно зостається молодим, з постійним сильним биттям за все хороше й красиве.»

І. Р.: Перефразовуючи Сенеку, заявлю, що мушу кінчати нашу розмову. Не знаю, як по-справжньому ти сприйняв запропоновану тему, але я відзначаю, що вона принесла мені щось цінного, адже ж, наслідуючи того ж Сенеку, освідчусь перед тобою: може бути що-небудь цінніше, ніж слова, які я направив тобі у нашій щиросердній розмові з нагоди твого 75-річчя?

К. Ір.: Як завжди, мене радують наші розмови; сьогодні теж. Вони в нас радісні, світлі, щирі, веселі, хоч іноді ледь затінені хмариною меланхолії, бо нічого не зробиш – *tempo passati!* Правда, мені трохи незручно, що ти так пишномовно представив мене. А невже перебільшуєш? Чи справді заробив я цього? А Сенека близький моєму серцю завдяки його якостям, яких ми сьогодні з тобою замітили, але й тому, що в його письмі, в його ставленні до вагомих життєвих питань відчувається наближення християнської ери. Не даром патристика перших християнських сторіч – і західна, і східна – належно оцінили його творчість. Люблю я його ще й за те, як вмів він шукати, цінити й шанувати СЛОВО.

А щоб забути на мить, що все ж таки старість не радість, згадаю кінцінашої сьогоднішньої розмови гумористичний момент з життя славного італійського композитора Джоаккіно Россіні (1792-1868). Коли маестро сповнив 60 років, члени оперного оркестру склалися й купили йому чудовий подарунок: золотий годинник, що накручувався раз у п'ятдесят років. На святковій вечері, дякуючи за цінний подарунок, великий композитор мовив вдавано сумним голосом: «Ой, дорогі мої! Коли прийдеться мені вдруге накручувати цей годинник, не знаю скільки з вас ще будуть серед живих...».

Досі, Іванку, ти сьогодні питав. А зараз я: чи подобається тобі моя автокариатура?

Автокариатура «Пані з косою» прибула з інтернету... (За малюнком Е.А.Шукаєва)

Михайло Гафій ТРАЙСТА

СТЕПАН ТКАЧУК: «В БАТЬКІВЩИНІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ...»

До 7-ої річниці від дня смерті Степана Ткачука

*«Радуйся, Ткачуче!
Рідна Данила,
І отчий дім,
Скликали додому
Твої твори
На покуту...»*

Степан ТКАЧУК

Після Грудневої Революції і заснування Союзу Українців Румунії, головою якого був до липня 2005 року, коли його не стало, для Степана Ткачука, як і для всіх українських письменників Румунії починається нова творча доба.

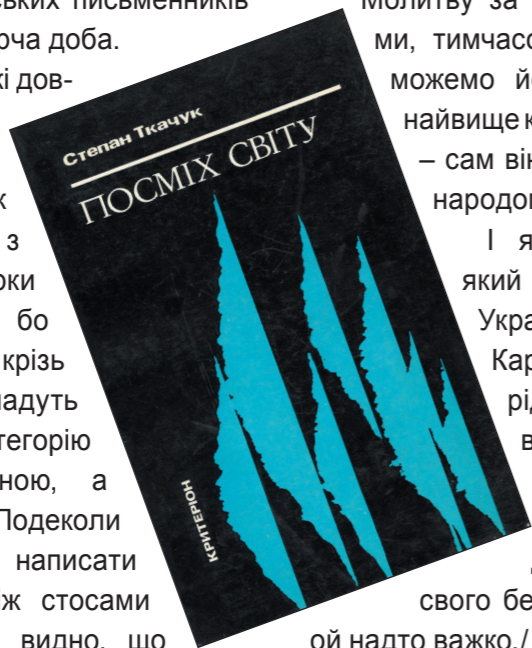
Безліч Ткачукових поезій, які довгі роки нудилися між обкладинками поживклих зошитів, побачили світло друку, бо як признається сам поет, «Одні з поезій я не включив у здані збірки до видавництва «Критеріон», бо знав, що не «прослизнуть» крізь пальці цензури, чи не припадуть до душі редактора. Другу категорію поезій вважав недовершеною, а про інші просто забув. Подеколи мені було набагато легше написати нову поезію, ніж шукати між стосами паперу уже написану...». Та видно, що поезії, немов вино: чим більше старіються, тим кращими стають і «пахнуть усіма пахощами ностальгійної минувшини».

І так, 1996 року у бухарестському видавництві Мустанг, запахли «пахощами ностальгійної минувшини» призабуті поезії Степана Ткачука у збірці «Молитва за рідну мову», у передмові якої її редактор Микола Корсюк писав: «Слово

українське, як мабуть жодного з народів світу, протягом історії його звияжнього люду, зазнало чимало кривд. Силуване його винародження ставило під загрозу сам генетичний код нації, історичну правду і пам'ять. Але живлячись народними джерелами, воно завжди воскресало, стаючи доказом живучості нашого народу. І об'єктом поетових медитацій, молитвою. Слово – як молитва за слово, як добрий оберіг, у якому криються чудодійні сили. А коли пройняту тривогою і непоборною вірою в її будучину таку Молитву за рідну мову промовляє Поет, ми, тимчасові мешканці цього світу, не можемо йому не вірити. Бо це його найвище кредо, сутність життя. Коротше – сам він перед своєю вірою, мовою і народом».

І як можна не вірити Поету, який вікує «В Батьківщині Української Мови», переспівує Карпатам і Дунаю усі колискові рідних Матерів, мрією-веселкою оперізує рідну землю і прадідівське небо і піднімається на крилах давнини на престол Вічності свого безмертного народу. «Я важко, ой надто важко, / Добрався до святої скарбниці рідної мови, / Впав на коліна перед її входом і відтоді стережу / День і ніч, немов зіницю ока, / Перлини душ і уст / Нанизані в намиста протягом віків радості і смутку / Моїм народом.»

Романтичний патріотизм Степана Ткачука починається з хати, в якій народився: «Знайкращих слів рідної мови / Мій отчий дім, змурований / З окам'янілих надій предків і ностальгій нащадків, /

(...)Мій генетичний код / Пахне Буковиною...», і хоча його предок неназивався Мікеланджело, то все-таки змурував для нього найкращий пам'ятник: «ОТЧИЙ ДІМ...», хоча його предок не називався Данте, то все-таки написав таку «Божественну Комедію», що й нині люди дивуються перед тим божим Словом – Українським Словом. «Речеться про СЛОВО, що народилося й розвинулося на території України і стало виквітом Рідної Мови та історії українців, прагнучи реалізуватись, як ідея національного...», – писав Ст. Ткачук в одній зі своїх статей*, впевнений, що тільки Українське слово може врятувати українців від усього лихого. Українська мова є Месією українського народу: «Якби нам, українцям, на цьому світі / Залишилася б тільки рідна мова, / То ми знову, і знову, і знову по всіх-усюдах / Змурували б нові отчі доми / І відмурували б колишні, / Розклали б нові багаття, / Наново стали б нами: / Слов'янами й кобзарями, / Прометейми і Титанами». Степан Ткачук впевнений так само, як і Панас Мирний, що «Мова – та ж жива істота, як і народ, що її витворив, і коли він кине свою мову, то вже буде смерть його душі, смерть всього тіла».

Молитва за рідну мову Степана Ткачука надає особливого, ткачуківського характеру мотивам патріотизму і національної гідності. Патріотизм поета – це патріотизм самооборони і самоутвердження, формування власного «Я» як українця: «Я українець з роду в рід / І ним залишуся довіку, / Хоч перемелю безліч бід, / Хоч переборю бур без ліку». А щоб залишитись довіку, поет закликає українців любити і боротись, бо «з любові і боротьби» українці змурували минулість, мурують сучасність і змурують майбутність «І вона залишиться навіки тільки / Нашою!».

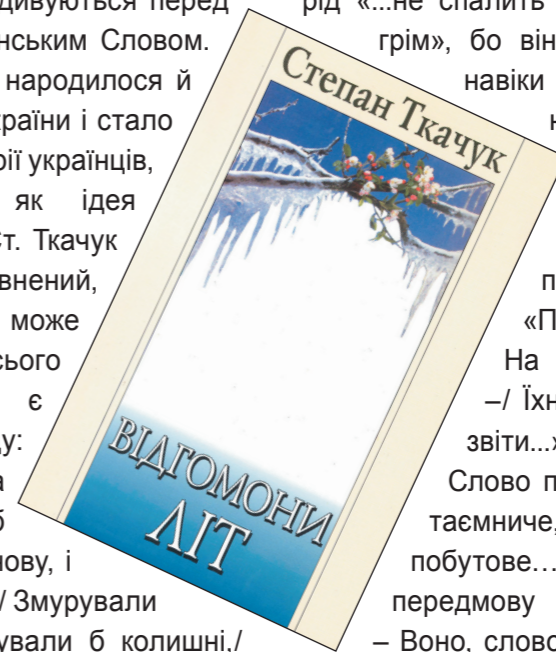
«Мій рід живе, Мій рід заселив долі й часи!...», – немов вигукує поет, переконуючи українців, яких

доля розсіяла по всьому світу («Іду на південь чи на північ, захід чи на схід, / Та по усіх усюдах віднаходжу я свій рід...»), що український рід живе «В Батьківщині Української Мови», «І будь-де на планеті він змурує отчий дім», тому що український рід «...не спалить блискавиця і не розгромить грім», бо він «...безсмертний. З вічністю навіки одружився». Степан Ткачук намагається розвеснити українську душу «Квітами-самоцвітами провісних слів / І заповісти їй стати жар-птицею.», бо він свідомий, що «Письменники – / Посли Бога / На землі, / А літературні твори – / Їхні зашифровані дипломатичні звіти...», а тим паче поетичні твори. Слово поетичне «...незмірно глибше, таємниче, несподіване, аніж слово побутове... – пише у «Молитві» (як назвав передмову до збірки) Микола Корсюк. – Воно, слово, розкриваючись у всій своїй щедрості, зразу ж породжує нові асоціативні зв'язки, які проектують людську істоту на тло Космосу. Збагнути оцей космічний вираз слова, його ярку повноту – дано не всім. Володарі цього дару лише справжні поети, чарівники й чаклуни, які, не щадячи себе, беруть на себе вогонь і відповідальність за долю світу й людини. Біль їх – це й поетів біль, а щастя, винагорода світу цього обходить мимо. У цьому, мабуть, і полягає їхня упертість, завзятість і самопожертва».

1996 року, в тому ж Видавництві Мустанг появилася друга збірка, сурівського періоду, Степана Ткачука «Воскреслі поезії».

«Я довго вважав ненадруковані поезії мертвими. Потім передумав. І моє перо їх воскресило з мертвих. (...) Нині уже маю зовсім іншу уяву про поезію та її долю, ніж мав напочатку поетичної мандрівки.

(Продовження на 12-ій стор.)

СТЕПАН ТКАЧУК: «В БАТЬКІВЩИНІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ...»

(Продовження з 11-ої стор.)

Мій кругозір щодня міняється, а світовид поширюється. І слова на моїх устах уже по-інакшому паруються, ніж парувалися колись-то. Однак, поезія залишається поезією, незалежно від того, добре чи зле вона написана.

Час покаже, скільки років мої воскреслі поезії проживуть і скільки з них залишаться надовго у пам'яті читачів, єдиних справжніх судителів, що дають тільки справедливі сентенції», – писав поет у передмові до своєї збірки «Слово про воскреслі поезії».

Як і в попередній збірці, поет і цього разу висловлює свої синівські почуття любові до Неньки-України, бо «Тільки в грудях Неньки-України/ Б'ють серця усіх дітей...». Закликає українців жити «В Батьківщині Української Мови». Мабуть пригадавши палкий сосюрівський заклик-заповіт «Любіть Україну!», порушує болючі питання: «Хто любить Україну понад все/ На волі і за ґратами тюрми?... (..) Хто перед Богом присягає щодоби/ За волю України вмерти будь-коли?...», чи більш болюче: «Мамо, / Чому ізнову/ Діти забувають/ Рідну мову?». Звертається до Тараса Шевченка: «Ой, Тарасе, Кобзарю Тарасе, / Зашевченкуй нам найкращу думу, / Щоб отямити вкраїнців нею/ Й вилонити їх із лона суму». Впевнений, що «Кобзар, немов Апостол, / По всій планеті ходить, / Та люд наш з гущі блуду виводить...». Чує дзвони протверезення: «Дзвонять дзвони у Святій Софії/ Так, як ще донині не дзвонили, Протверезують із снів кошмарних/ Тих, що зроду мріють-снять і снили».

Викликає на допомогу вітер: «Повій, вітре, з Буковини, / Повій з Заходу на Схід, / Висуши усі сльозини, / Що наплакав весь мій рід». Рід, який приходить на світ та іде у вічність з гімном «Ще не вмерла Україна» на устах, рід, який порозлітався, як

липове клиннє, по всіх-усюдах. Рід, який плаче і сміється водночас, бо вірить і віритиме в Україну, тому що «Україна – це ріка живої води...», «Україна – це світильник невсипущий, / Слово розперлинене з соборових літер...», «Україна – це рапсодія Карпат, Дніпра балада...», «Україна – Божественний сад на цьому світі і рай на світі тому...», а «Дніпро – це злотний і текучий усміх сонця, / Душа і лавра української землі...».

Степан Ткачук не забуває ні про українських політв'язнів, яких муки, голод, кривди і страждання гартують, наче сталь, і зовуть до битви, бо хоча вони сьогодні – українські політв'язні, за те впевнені, що завтра стануть месниками українського роду, тому з гордістю виконують свою місію і не погоджуються на жоден компроміс: «Ми тюрмами Колими та Сибіру/ Марнуємо свої роки і кості, / Але ні рід, ні прадідівську віру/ Не продаєм царям п'їтми і злості».

Не забуває поет ні про Матір-Бандерівку, яка з Сибіру пише в листі до своєї дитини: «За свободу Неньки України/ Пай катам життям платити мушу.../ Все ж таки, повір, я не продала/ Ані свій народ, ні власну душу».

Свідомий у своєму патріотизмі, Степан Ткачук уважає себе одним з тих, що готові на будь-яку жертву ради щасливого майбуття України: «Я іду у майбуття України, / Як колись-то ішов на Голгофу/ Ісус Христос...», бо відколи йому приснилося, що написав КОБЗАР Шевченка... відтоді КАТЕРИНА стала його нареченою, а ПЕРЕБЕНДЯ – найкращим другом.

* Ст. Ткачук, Слово про побратимів (Есе і карби), «Українська національна ідея чи камінь спотикання». Видавництво Мустанг, Бухарест, 2000 р., с. 296

Степан ТКАЧУК

«Я УКРАЇНЕЦЬ З РОДУ В РІД»

ДЗВОНИ ПРОТВЕРЕЗЕННЯ

Дзвонять дзвони у Святій Софії
Так, як ще донині не дзвонили,
Протверезують із снів кошмарних
Тих, що зроду мріють-снять
і снили

Бачити нескорену Вкраїну
Незалежним і Соборним Краєм,
Божественним Садам
щастя й волі,
Першим земним справедливим
раєм.

Наш народ побожний. Вірить в Бога.
З Богом в душі встає і лягає.
Любить Україну, як нікого.
Мучиться за неї і страждає.

ПОВІЙ, ВІТРЕ, З БУКОВИНИ

Повій, вітре, з Буковини,
Повій з Заходу на Схід,
Висуши усі сльозини,
Що наплакав весь мій рід.

Повій, вітре, з Буковини,
На усі завертки час крути
Та по шляхах Верховини
Ясні зорі засвіти.

Повій, вітре, з Буковини,
Повій явно й уві сні
Та приписаної днини
Перекинь плачі в пісні.

Повій, вітре, з Буковини,
Облети усі світи
Та з голгофської вершини
Воскресіння сповісти.

Повій, вітре, з Буковини,
Очисти дідівський брід
Та розвій лихі години,
І навіки об'єднаний наш рід.

ЛИСТ УВ'ЯЗНЕНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МАТЕРІ-БАНДЕРІВКИ

Я пишу листа тобі, дитино,
Аж з Сибіру, – раю супостата! –
Хоч не знаю, чи мій лист попаде
У твої змарнілі рученята.

За свободу Неньки України
Пай катам життям платити мушу...
Все ж таки, повір, я не продала
Ані свій рід, ні власну душу,

Тим, що п'ють горілку
навіл з кров'ю,
Тим, що родяться і мруть
без віри

Та людей вважають плазунами,
А життям – Колими та Сибіри...

Цілу чорну днину й білу нічку
Б'ю поклони, молюся Святому,
Щоб не зникла з карти світу
Путь, що поведе й мене додому.

Ти рости, моя дитино мила,
Так, як Бог Святий тобі
присудить,

Біблію й Кобзар вивчай
напам'ять –
Таким чином, і дух твій
не заблудить!

Україна кине на поталу
І Сибір, і супостата-хама,
Доти будь здорова, моя лялько,
І цілує тебе спрагло, мама!

УКРАЇНЕЦЬ

Мені

Я українець з роду в рід
І ним залишуся довіку,
Хоч перемолю безліч бід,
Хоч переборю бур без ліку.

Я українець з роду в рід,
Моя судьба – судьба народу,
Який пройшов крізь вушка доль-
часів,
Неначе крізь вогонь і воду.

Я українець з роду в рід,
І Богу дякувати мушу...
За те, що дав мені життя
І вірну українську душу.

Я українець з роду в рід
І ним найкраще почувуюсь,
Хоч з часом – тільки зуб-на-зуб,
Хоч добре з долею не маюсь.

Я українець з роду в рід –
Тому й молюся Пресвятому,
Щоб всі дороги звідусіль
Вели мене й моїх додому.

Я українець з роду в рід
І лишусь ним, як світло в віках,
Хоч буревітом зацвіту,
Хоч задунуюсь в протиріччях.

ПЕРЛИНИ ВСЕСВІТНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Іван РЕБОШАПКА

НАЙПРИСТРАСНІШИЙ РИМСЬКИЙ СПІВЕЦЬ
ТЕМИ ЛЮБОВІ

З нагоди представлення у попередній статті даної рубрики найелегантнішого з-поміж римських поетів-елегіків, як висловився Андрій Содомора про Тібуллу Альбія (54–19 р. до н.е.), славу румської елегії, пунктиром схоплено загальну характеристику літературного процесу періоду правління імператора Августа (30 р. до н.е. – 14 р. н.е.), період, відомий під назвою «золотий вік» римської літератури, бо до тоді жодна попередня влада не надавала такої уваги літературі, як августівська влада, завдяки чому художня література зазнала широкого розвитку різних її напрямів і стилів, а на цьому фоні постало ряд самобутніх творчих особистостей.

Окрім самого Августа, поетам протегували такі імператорські друзі й подвижники, як його радник можновладний Гай Цільний Меценат, командир переможного Августового флоту в бою при Акціумі Валерій Мессала Корвін, вельможа-організатор публічних бібліотек і виступів поетів з читанням власних творів Анізій Поліон, кожний з яких мав свій літературний гурток, що привело до широкого захоплення віршами, будучи, як висловився Горацій, «легким безумством», яке охопило всіх – і вчених, і невчених, «легковажний народ, – як пише Горацій в одному з його послань, – змінив свої настрої й палає однією пристрастю – пристрастю до віршів: і діти, і поважні батьки, уквітчавши голови вінками, бенкетують і диктують вірші».

Видатні постаті даного періоду – це славнозвісні представники римського класицизму Вергілій (70-19 р. до н.е.) та Горацій (64-8 р. до н.е.), про яких мова йшла в попередніх статтях цієї рубрики. Поряд з ними, у тодішній римській поезії виступали і поети, які не розробляли політично-соціальну тематику, а винятково звертали увагу на особисті переживання. Таким чином у римській поезії утвердилась традиція елегії, журливої пісні-скарги, пісні медитативної, меланхолійної, в якій поети зосереджувались над особистими переживаннями, поринаючи у сферу індивідуального життя. Основною темою елегії стає любов, яка «витісняє всі інші емоції» (Андрій Содомора).

Першим зразковим представником римської елегії був Тібулл Альбій (54-19 р. до н.е.), творчу індивідуальність

якого представлено у попередній статті даної рубрики.

Слідом за ним історії римської і світової літератури подають іншого видатного римського елегіка – Секста Проперція (нар. прибіл. 49 – помер 15 р. до н.е.). Чимало подібного у життєвому шляху цих двох елегіків. Обидва родились в заможних сім'ях, які згодом повтрачали частину власного майна (з різних, у випадку Проперція незалежних від батьків, причин), але синам це не дуже

Джованні Баттіста Тьєполо. Меценат представляє імператору Августу красні мистецтва

пошкодило. Як і Тібуллові, Сексту Проперцієві це не завадило здобути блискучу освіту в Римі, куди він вдався, як зізнається в елегії «Втеча», щоб «землю змінити», коли «Зникне далеко з очей (образ коханої – I.P.), зникне і з серця любов», і в Римі він «... (віддається) душою Платоновій дивній науці, / Там (завітає) в твої, Епікурє, сади; / Там (він) до мови (візьметься), що дзвеніла, як меч, в Демосфена, / Дотепом, сіллу була в творах, Менандре, твоїх»). Обидва поети померли 35-річними, в повному розквіті таланту.

Подібний зосібна художньо-поетичний профіль даних поетів. Обидва вони продовжують олександринівську традицію з її виключною увагою до особистих переживань, обидва оспівують жінок з вигаданими іменами, Тібулл – вільновідпущеницю Делію (справжнє ім'я – Планія), а Секст Проперцій – Цінтію чи Кінфію, заміжню, видатну

ПЕРЛИНИ ВСЕСВІТНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

свою освітою жінку, але розбещену і марнотратну, як відзначає Олександр Білецький.

Спільною в елегіях цих поетів є любовна тематика.

Відмінність між ними полягає в самобутньому її трактуванні. В елегіях Тібуллу детально вирисовується «любовний роман» ліричного героя (поета) і Делії, починаючи від його зав'язки, далі – наростанням конфлікту і кінчаючи гнітючою розв'язкою-повним розчаруванням поета, оскільки райдужні його мрії розсіваються, бо після повернення додому він знаходить свою користюлюбну кохану у владі багатія. Мова Тібуллу – проста, без надмірної вченості і стилістично витончена. Завдяки мрійливій і лагідній тональності Тібуллу і було уважано найбільш елегійним серед усіх елегіків Риму.

Тоді коли елегії Проперція – палкі і пристрасні. Дехто навіть вважає, що єдиною темою його елегій є любов, яку оспівано і возвеличувано з такою пристрастю, як ні в кого іншого з тодішніх римських поетів. Палке вираження любові Проперція до своєї коханої здавна навело на думку, що в образі чарівної Цінтії слід вбачати реальну особу Гостію, онуку епічного поета Гостія, згадуваного Цицероном. Перипетії їхнього «любовного роману» завдали чимало душевних мук поетові (чи, вірніше, як зізнається він у елегії «Втеча», «Щедру поживу собі – муку – Ерот постачав» йому постійно), і цю постійну душевну муку Проперцій оспівав емоційно, напружено, з психологічною глибиною, що «зробило зрушення» у природі німецького класика Гете, як той сам зізнавався (див. його «Римські елегії»).

Палку любов до покорительки-коханої особи і невиліковну свою любов-муку Проперцій вражає оспівав в елегії «Кінтія»:

*Близком очей своїх Кінтія мене полонила,
Бідного: досі ж бо я пристрастей жодних не знав.
Погляд свій, гордий колись, додолу тепер опускаю:*

Шлю мою до землі тисне ногою Амур.

Це через нього, зухвальця, цнотливих красунь зневажаю,

Це через нього свій вік марно, бездумно гублю.

Ось уже цілий рік той шал мене мучить, одначе,

Й досі ніхто із богів ласки мені не явив.

Ви, що, стягаючи місяць, дурманите й, димом повиті,

Над вівтарем вершите свій чарівницький обряд,

Зруште моє велительки серце, на вид її голий

Блідість ще більшу нашліть, ніж на моєму лиці.

Ви ж не повчайте запізно того, хто схибнувся вже, друзі –

Хворому серцем тепер ліків шукайте мерцій:

*Сміло я й ніж перетерплю, й біль припікання, аби лиш
Гнів, накіпаний в душі, вільно я вилити міг.*

Мчить мене, мчить крізь далекі краї, крізь моря,

щоб на світі

Жодна з жінок не могла шляху мого віднайти.

Ті ж, кому радо сприяє Амур – залишайтеся; хай завжди

Тиха, взаємна любов радістю сповнює вас.

Тільки мене, що не ніч – то гіркістю труїть Венера,

Й марно мене без кінця мучить і мучить Амур...

Поет тверезо усвідомлює, що його любов до Кінтії – це добровільно взята на себе кара, і в елегії «До заздрісника» попереджає того «не заражатися (його) болем», бо прийме ту саму кару, як і він:

Годі вже, заздрісний, злобні слова нам услід посилати.

Годі! Дозволь нам іти в парі по стежці одній.

Що ти затіяв, безумче, – моїм заразитися болем?

Прагнеш пізнати й собі горе безмежне моє?

Рвешся в огонь ще незвіданий, квапишся

Тож не випитуй вже, Галле, на що моя Кінтія здатна:

Той, який кличе її, – сам покарає себе.

(Переклад Андрія Содомори)

І все ж таки, якою б нестерпною була його душевна мука, любов для Проперція є найбільшою цінністю, з якою не можна порівняти жодні скарби. «Дай мені усміх її (коханої – I.P.) золотий – і зневажливо гляну / Я на могутність царів і на коштовні скарби», заявляє він в елегії «Туллові».

Любов, породжену нетлінною красою (поняття про дівочу красу мимовільно поширено на філософське поняття про красу, – ознака вченості віршів Проперція), він безперестанно возвеличуватиме, як про це зізнається в елегії з дуже промовистим заголовком – «Пам'ятник»:

Дівчино, щастя твоє, що прославлена ти в моїй книзі,

Кожна бо пісня моя – пам'ятник вроді твоїй!

Бо ж піраміди царів, що до зір досягають високих,

Зевса Елейського храм – наслідування небес –

І незрівнянна краса надмогильного дому Мавзола

Мають зазнати на собі смерті суворий закон.

Дош та палаючий вогонь підточать їх славу всесвітню;

Роки ударять на них – порохом стануть вони,

Та не згине ввік та слава, що геній придбає,

Подвигів духу ввік сяє нетлінна краса.

(Переклад Миколи Зерова)

Іван КОВАЧ

«ЖИТТЯ – ЦЕ ВІРШ НА БІЛОМУ ПАПЕРІ,

Розквітла ружа трояка

Себе я трачу тим,
чим дише рідне,
селом своїм,
в якому віра і мости,
потоком, що усеньке
моє бідне
вели й ведуть,
де правда, де й хрести.

Бо де є правда віри,
де хрести є,
там і зоря вмируща,
як життя,
дерева там в тяжкій
ярмі безлистім
знайдуть і зав'язь
проблиску буття.

Виношую в собі
я квіт калини,
світ підшовний,
ранений вогнем,
виношую я
серце полонини
й розквітлу ружу трояку,
ізрубану мечем...

Від всіх рідніш село моє

У долі, як у полі я, –
хіба її назвеш?
Хай томиться історія
від низів і до веж.

У долі, як у герці я, –
хіба її назвеш?

Хай лине дух, інерція
над небами без меж.

У долі, як в любові я, –
хіба її назвеш?
Від всіх рідніш село моє, –
всесвітнє, моє теж...

У щемі пісня, що дише цвіллю

Над краєм вранці
ношу я зорі,
немовби вісті, –
гріхи століть,
дарую спокій
отому бору,
себе знаходжу
в надбрів'ї літ.

Правічне небо
над чистим полем
бажає долі,
спада життям,
любов'ю трохи
і трохи болем,
найбільш звучним
серцебиттям.

Дорога курна...
На ній підкова,
на ній невдачі,
на ній чепіль
в поріг вдаряє
дитинством рову,
на серці робить
тайком мозіль...

У щемі пісня,
що дише цвіллю,

у нім ясніють
вже ясени, –
то мрія вічна
добром і ціллю
з колиски встала
тут восени.

У ньому все, чого обмаль

Життя, як вірш
на білому папері.
У ньому все,
чого обмаль, –
червоний келих,
злюбний знак
і міра віри,
як поруч вбивця
у сльозах...

Де святі живуть в рекламі

Коні вірні,
коні срібні
у траві,
немов у царстві, –
жре худоба
світ зосібно,
смокче землю
ту бунтарську.

Снять вовків,
дрижать вже коні,
наче срібло
в епітеті,
і копитами
в погоні
ударяють

ЯК ПОРУЧ ВБИВЦЯ У СЛЬОЗАХ...»

в небо
в злеті.

І цілюють
землю коні,
наче радяться
з віками, –
їх побачиш
на іконі,
де святі
живуть в рекламі...

За безцінь, жодні дивіденти (Сон)

Робилося,
що вік із нетрів,
і з бору вийшов,
мов кабан той,
а білі ікла,
мов багнети,
рубали ніч...
І в барабани

десь збоку
промені вдаряли,
і йшла до неба
галерея
принцес багатством,
а маршали
беззастережно
Прометеєм

один одного
йменували
й до скелі
цвяхами легенди
і руки, й ноги
прибивали –

за безцінь,
жодні дивіденти...

І йшов по стежці
Перебендя,
і мігреновий,
і подертий,
в руці тримав
життя компендій –
вертепник,
Швендя милосердний.

Мал. Михайла ТИМОШЕНКА

Й робилося,
що Швенді навстріч
ішли бульвари,
автостради,
й на площі світу
в марнословстві
чекали гноми
в добрій раді.

А з-під землі,
немов на заклик,
вергались армії
динозаври.

Над ними – неміч,
крик, журавлик,
над ними лаври
і литаври...

А ліс до них
навскіс, мов доля,
себе несе
законом жарту,
й алфавіт світу
кличе волю

на свій початок
на асфальті.

Й робилося,
що Швендя мріє,
що він лиш корінь,
не лелека, –
в асфальт
уп'явся і радіє,
що з нього
виросте лелека...

Михайло ВОЛОЩУК

СЕРПЕНЬ

Вже серпень ходить вранці по стерні,
Вже ясени понад шляхом мідніють,
Лиш в спогадах співають солов'ї,
Співають, і зітхають, і радіють.

Вже осінь послушала гарбузи,
А скоро снігом просторинь заграє
І дух вогнів, мов сяйво, в наші сни
Для радості і втіхи завітає.

КОРИНЬ ВІЧНОСТІ

В моїм степу гуляють коні,
В моїм степу шумлять дощі
Високі в гомінкій погоні,
І сонце сходить з-за душі.

В моїм степу не смерть крокує,
Не смерть загрожує життю,
Тут корінь вічності панує,
Даруючи наснаги дню.

Про це тут гомонить цвітіння
Під владуванням висоти,
Тут крізниться моє сумління,
Зникає острах темноти.

Тут буйно радість духу бродить,
Даруючи з своїх скарбів,
Все те, що степ під сонцем родить
З моїх прещедрих корінців.

Хотів би в віршах передати
Те царство світлої краси,
Та звідки слово те узяти,
Щоб в нім замріяли степи?

Степи, в яких гуляють коні,
З яких віки сюди, до нас,
У первозданності законі
Небес шлють віщій синьоглас.

Тут кожний камінь голос має,
Тут кожна стежка степова
Веде в історію і знає,
Хто пращур мій і хто є я.

Я власник славного творіння, –
Мов світлість поту на чолі,
Живе моє міцне коріння,
Снагу оддаючи землі.

ПРИВІТ

Привіт тобі, доріжко, а тополі
Хай над тобою розвівають день,
Бо скоро осінь ухне на роздоллі,
Довкіль розкине мідь своїх пісень.

Мов ворони, застелять сонце хмари,
Понад горбами пропливе туман,
І спогади, неначе яничари,
Ввірвуться у сну мого океан.

МОЛИТВА

Молюся я до тебе, як до Бога,
Ти ангел мій і небеса відкриті.
Дивися, біля нашого порога
Човни надій стоять ще нерозбиті.

Ми попливем до світлих берегів,
На хвилях тихих вечорами.
Для нас там ранок зазорів,
Навіяний попутніми вітрами.

ПРИЙДІТЬ ДО МЕНЕ

Я повен сонця, можу всіх зігріти,
Я повен неба й щедрої землі,
Я повен тих гаїв, де можна снити,
Й гостей чекаю з хлібом на столі.

Павло РОМАНЮК

СИНІЙ ПЛАЩ МОЄЇ ДУМКИ

Присвячую Ф.М.

ЗУСТРІЧ

Зустрів тебе
між зорями
серпневого дощу,
не стало голосу,
щоб закричати
і за твоєю тінню
заховатись,
в мені ріс гнів,
а ти йшла
і зорям кланялась,
я віз із неба
приколивав,
щоб не гримів
коло криниці
твоїх брів,
бо ти моргала,
а я не міг
за кладку
сяйва твого
пірнути:
і влитись у вінок
бурштинних слів.

ВІДЛУННЯ

Як будеш йти,
баркасом попливеш...
Стань травою,
квіткою,
розою,
а я коліном припаду,
в журбі журбою стану
і шапку зоряну підставлю,
щоби від твого тіла хвилі
пам'ять мою залоскотали,
і сяйво твоїх перс
мої зіниці знов обняли.

АЙСТРИ

Як айстри зацвітуть,
то папороть бажань

сховаю
біля межі,
де осінь вже гуляє
в ріллістій мислі.
Поїдеш,
то лиши мені,
на підвіконні слова
цілющий трунок,
красвид із серця,
де ти сховала
моє люстерко
поцілунку.
А відсвіти дзвіниці
у перстень зустрічей
сховай,
щоб дзвоном мені стати,
в осінній таємниці.

МЕЖА

Ти знай –
межу думок
я перейду
і напишу
озорену тугу

Мал. Михайла ТРАЙСТИ

узором зору
духу,
в його одвірках
я знайду
чарівний човник
на кроснах,
під дахом блискавки
начала.
Ти знай,
до тебе я прийду,
ввійду у сферу,
що з вітру зіткана,
в безмежність меж
коліном припаду.
Чайчина пісня
притаїться в скрині,
де мій флюяр
із твого серця
сонату шепче
аж понині.

ПІСНЯ ТУГИ

Туга як прийде в осінь золоту,
Пацьорки сліз
шукатимуть узорі,
Куди б сховати – в бровах? –
суєту,
Шоби птахи не занесли
в червоні гори.

Коромисло небес рипить,
журбу колише,
А вітер по коліно
в нього забринів;
У водоспаді мого серця
камінь дише,
Колодязь задзюрчав,
де я тебе зустрів.

Туга прийшла зі мною
на причал,
Іржаві брови осінь насупила,
Розторочили круки з мене шал,
Що при вінчанні з часом
ти мені купила.

Штефан ДОРГОШАН

Народився 17 серпня 1948 року в Констанці.
Закінчив університетські студії та спеціальності по агрономії, журналістиці, економії, соціології, статистиці та історії.

Поверх сорок років займався публіцистичною та видавничою діяльністю.

Член Спілки письменників Румунії.

Відомий румунському читачеві романами: «*Ascensiunea*» («Зростання», 1989), «*Camera roșie cu dragoste*» («Червона кімната з любов'ю», 1992), «*Călae*» («Келає», 2003), «*Ofranda*» («Жертва», 2005), «*Caravana elefanților*» («Караван слонів», 2005), «*Pasagerul*» («Пасажир», 2008), «*Sfinții*» («Святі», 2011), «*Profesoara de Maniere*» («Учителька хорошого тону», 2011).

Михайло ТРАЙСТА

Штефан ДОРГОШАН

САД З АКСЕЛЬБАНТАМИ

...«Господи, яким молодим я був!»

В ті часи, коли Полковник працював на будівництві Каналу¹ «свіжоспеченим» лейтенантом милітаризованої охорони концтабору, йому вже довелося побувати в подібних обставинах. Дотепер не може собі простити, що не зумів угледіти злочину. Сам у собі визнавав, що йому бракувало знань з історії, не розумівся і в багатьох політичних справах, але не вважав себе манкуртом². Офіцери мали виправдання: виконували накази! Якщо б не той селянин, Келає, то він мав би загубити розслідування. Непокіють його та незгладима думка, образи двох молодих людей, хлопця блондина і смаглявої дівчини, знайдених вбитими в каменоломні, щойно надкушеної кирками, в підніжжі горба, помережаного вапняком, десь поблизу Меджидії... Раптово отямився.

Сильним, авторитетним голосом крикнув до взводу:

– Бовдури! Ступайте уважно. Не зрушуйте з місця каміння! Принесіть прожектори. Тихо в строю! Чому *ти* смієшся, учню-офіцере? Накладеш в штани, якщо в тебе здохне бодай

одна зебра! В'язні важливі «політично». Їх життя більш вагоме, ніж твоє. Військовий суд тебе з'їсть. Пропаде армія з такими ганчірковими офіцерами! Ану, рівняйся, гудзики по вертикалі! Бовду... Де ваша честь?

– *Amor patriae nostra lex!*

– Що ти сказав, мой? Нікчемо! Я тобі говорю про державу, а ти їб... її хочеш? Робити *амор*³ із *лехот*? Тобто? Презервативи, хочеш сказати? Тобі не до вподоби четверо дітей, як сказано в Декреті? Ти проти державного порядку! Чи маєш мене за дурня? Покажу я тобі *амог* на голяка: три дні будеш пуцувати клозети!

Як майбутній офіцер, будучи улюбленцем полковника, я почувався зобов'язаним захистити колег, які втрапили в халепу.

– Товаришу полковнику, дозвольте доповісти!

– Дозволю, учню Доргошан!

– На стройовій підготовці нас вчили, що честь військовиків полягає у захисті батьківщини. На латині «*Amor patriae nostra lex!*», означає: «Любити батьківщину – наш закон!».

– Агаааа..? Та-а-ак..! Відставити!..

Позаду мене почувся шепіт:

– Йолопе! Хто просив тебе сунути носа? Ти поламав наші «іграшки»!

Полковник, якого ми вважали глухуватим, втрутився з апломбом:

– Так, так: життя це іграшка, яку доля ламає, як їй забагнеться! Теорія, як теорія, практика нас вбиває! Іноді іграшку вже не можна відремонтувати. Мой, ви – майбутні офіцери армії, чи хто до чортової матері?

В думці сказав собі: засранці жалюгідні, при першій нагоді я вам покажу! Оточуючі мене не розуміли елементарного: я не намагався витягти їх із лайна, а захищав свої інтереси. Ми будемо майбутніми міліціонерами, криміналістами і прокурорами! А доти...

Сонце припікало жажливо. Наче змінився клімат. Ніхто не зроняв ні слова, хоч у вибраних колах говорилось про сонячні та ядерні вибухи, сухі ліси, висохлі потоки, незвичне танення льодовиків, гігантських черв'яків – тобто про біологічну та кліматичну війну.

...Цей збожеволів! Думає, що живе в період буржуазії. Не знає, що тепер, в соціалізмі, армія належить народові. Людина найцінніший капітал. Вже нема капіталістів, минулись колишні злочини... Чуєш: прожекторів йому забаглось! Серед білого дня? Хоче знімати фільм! Фатальне кохання! Божевільний...

...Замовч, до дідька, бо ще почує і запхає нас в буцегарню! Мені вже набридли картопля та пуцвання клозетів...

...Мой, болвани, щастя саме лізе вам до рук, а ви відштурхуєте його ногою! Якщо старий розв'яже це діло, отримаєте по зірці «на халяву»...

...Він надто старий, щоб йому «дали» генерала. Не має зв'язків у Президента!...

...Я чув, що він був легіонером...

...Тоді всі були. В'язнів робили членами партії. Хто присягав на прапорі, тих робили військовими, агентами *секурітаті*, донощиками, інформаторами, шпигунами...

Полковник: Мой!!! Постав вапнягу на місце, бо воскресне циганка і виеб... тебе...

...Що таке вапняга?

...Великий вапняк, дурню! Ти думаєш що гранітна скеля! Поняття не маєш про географію. Як, до дідька, читаєш стратегічну

карту? Ха! Ха! Ха! Навіть не знаєш, що то таке?! Дивишся, як вовк на зізди!

...Привезли їжу!...

Здорове походження... Якщо б лічив, скільки разів устроїв ножа в шиї ягнят, зарізаних на Великдень, чи вів облік заколених на Різдво свиней, то, мабуть, моєму дідусеві Келає важко було б стояти пристойно перед Господом. Був добрим віруючим, але не дуже релігійним у повному сенсі слова. Тягар землі зі вузлуватим камінням сарматських коралів, що стирчать з добруджанських горбів, важко давив, фізично кажучи, зігнув йому спину, затопивши душу сухим кашлем. Правда, він курих, але не настільки, щоб його душило! Будучи сильним, перемиг хворобу. Я пробував, але не встиг його захистити. Держава попала в руки шахраїв.

Келає не розумів, чого хочуть комуністи, які забрали в нього акри орної землі і виноградники, коней і всю іншу худобу так само, як і від всіх жебраків і ледарів, які не лише не мали майже нічого, а й до праці їм душа не лежала. За чверть життя селяни гасли по закутках спустошених сіл: покалічені насильницькою колективізацією, примушені доїжджати в міста, аби працювати на заводах, а їх діти і внуки, покинувши рідне вогнище, розсіялися безвісти по світу, шукаючи кращої долі.

(Далі буде).

З румунської переклав
Михайло ТРАЙСТА

1 Канал «Дунай – Чорне море», будівництво якого розпочалося в 1948 році за порадою Сталіна. З 1949 року вздовж траси каналу будуються трудові табори, які заповнюються ув'язненими, селянами, не згідними із здійснюваною в країні колективізацією, румунськими фашистами, євреями-сіоністами та іншими людьми «нездорового» (тобто непролетарського) походження.

2 Манкурт — людина зі стертою історичною пам'яттю. Термін походить із тюркського міфу і був популяризований Чингізом Айтматовим у романі «І довше століття триває день» (1980).

3 Амог – (тут) займатись сексом.

Ігор ЛІЩИНСЬКИЙ

ПЕРЕМОЖЦІ

(Уривок з повісті)

1943 рік. Ужгородська греко-католицька церква розгортала активну діяльність на підтримку віри і збереження й розвиток української культури. До українських церков часто прибували місіонери, надсилались різні україномовні журнали та газети, активно розповсюджувались вістки про руську (українську) гімназію в Ужгороді, про події із життя Закарпатського українства.

Внаслідок такого активного заохочення два Рущанські випускники початкової школи Олекса Ковач та Іван Лібер, поступили на навчання до Ужгородської руської гімназії на початку 1943-44-го шкільного року, але цей шкільний рік закінчився скоріше, ніж звичайно.

– Дорогі учні! – звернувся до громадки малих гімназистів професор Петрусь, керівник 1 «Б» класу. – Ці люди, яких ви щойно бачили, це була делегація міської адміністрації.

– Пане професоре, – обізався дрібненький, невисокий на зріст учень, – з ними був і якийсь солдат, ми так злякалися, бо він весь час ходив по класу, так грізно зиркав і кричав.

– Заспокойтеся, дорогі мої, – сказав лагідно професор. – Він на вас не кричав і нікого не лявав. Він – військовик, а у віську всі звикли давати накази і рапортувати, тож і говорять так крикливо.

– А хто він такий? – запитав інший учень, зрозумівши, що уже можна перевести подих.

– Це, Михайлику, офіцер німецької армії, – примруживши очі, стисненим голосом, ніби відкриваючи військову таємницю, відповів професор. – Він зайшов до нас оглянути нашу класну кімнату.

– А навіщо йому наш клас? – посміливішав ще один учень.

– Не лише наш... Він оглянув весь будинок гімназії, бо невдовзі тут буде військовий госпіталь. Ви знаєте, що це таке? Тут лікуватимуть солдатів, які були поранені на фронті.

– І їм будуть робити уколи? – запитав хтось, і

громадка учнів загомонила.

– Зараз урок закінчується, а мені ще треба багато чого вам пояснити. Слухайте уважно! – підвищив голос професор, щоб привернути увагу учнів. – Тепер закінчується шкільний триместр, а разом з ним і шкільний рік. Ви всі закінчили перший клас. Зрозуміли? Ніхто не залишився на повторний рік, тож восени можете сміливо поступати в другий клас. Для цього ваші родичі чи знайомі вже через тиждень можуть отримати в секретаріаті ваші свідоцтва. Ви все зрозуміли, чи ні? – голосно і чітко запитав професор, і учні ствердно закивали головами.

Професор сумно оглянув малих гімназистів. Був переконаний, що вони зрозуміли все, що він їм пояснював, але вони ще надто малі, аби зрозуміти, що діється у світі, що таке війна, яке це лихо для всіх.

У класі залягла мертва тиша, лиш хтось із учнів шепнув: «А чому у професора із окулярів капає вода?». Діти не знали, який біль закублився у серці їхнього керівника, який смуток оповив душу цього старшого віком чоловіка, що теплим поглядом обіймав їх, бо не знав, чи ще побачить їх колись, не знав, що їх усіх чекає...

В той момент пролунав дзвоник і, як ніколи, болісно різонув його слух. Професор, наче стрепенувся, підняв голову і рішуче промовив:

– Дорогі діточки, до побачення! До осені!

Учні, мов зграйка горобців, здійнялися і юркнули хто куди.

Іван із Олексою, як завжди, попрямували попри греко-католицьку церкву, до гуртожитку. Там уже все було приготовлено для дітей. Кожен знав, коли має від'їжджати додому. Учні із Сербії уже поїхали, тож із тих, що залишилися, Івана і Олексу чекала найдовша дорога.

Хлопці почали пакувати свої речі – простелили джерги на підлогу, склали все на них, звили і зв'язали мотузками клунки, немов якісь ляльки. Потім вирушили пішки до вокзалу. Коли прийшли, поїзд уже стояв на пероні. Скоренько купили квитки,

але, на жаль, у вагонах третього класу місць уже не було. Тому вони вирішили їхати на сходах вагону другого класу.

Незважаючи на весняну пору, було холодно, ще лежав сніг. Примостивши свої клунки на сходах, хлопці стояли поруч і трималися за металеве поруччя, почергово гріючи заціпенілі від холоду руки у кишенях.

– Слухай, Василю! – гукнув комусь один із пасажирів, запримітивши хлопчаків на сходах. – Заберім цих мандрівників звідти, бо позамерзають та ще, не дай Боже, попадають.

– Давай, відчиняймо! – погодився той.

Двері пронизливо завищали.

– Заходіть! – наказав той, кого звали Василем.

– Ми не маємо білетів у вагон другого класу, – відповів Іван.

– Давайте ваші багажі і бігом всередину! – грізно скомандував інший.

Хлопці послуhalись і вже за мить стояли в коридорі вагону.

Василь із своїм другом почали їх розпитувати хто вони, звідки і куди їдуть. Хлопчаки, щасливі, що подорожують всередині вагону, охоче відповідали на запитання.

– Ми вчимося в гімназії в Ужгороді, – скоренько відповів на чергове запитання Олекса.

– Та ким хочете стати, коли закінчите гімназію? – запитав Василь.

– Не знаємо, бо ми ще малі, – відповів Іван.

Так вони продовжували розмову, розповідаючи про рідне село, про річку, про школу та вчительку, яка їх учила, про гімназію та багато іншого... Їх перервав кондуктор, який попросив пред'явити квитки. Іван швиденько засунув руку в кешеню і, не намацавши там білетів, раптом розплакався. Василь та його друг заступилися за хлопців, переконавши кондуктора, що в них є квитки, але вони дуже налякані тим, що їх квитки не відповідають класові. Кондуктор, незворушно вислухавши історію, як їх вивудили зі сходів вагону, зміряв хлопчаків поглядом і пішов далі. Пізніше Іван знайшов квитки таки в тій самій кишені, але кондуктор більше до них не підходив.

– Дякую вам файно за допомогу, – сказав Іван своїм новим знайомим.

Подорож була довгою. Серед пасажирів – багато солдатів із гвинтівками на плечах. Всі гомонили про своє: одні – про фронт, другі – про роботу, інші –

Мал. Василя СОКОЛЮКА

про бомбардування міст.

– Тільки подумайте, якої шкоди робиться в світі? – скаржилася жінка, яка вийшла із купе в коридор. – Моя сусіда єдиного сина мала, та й той пропав на фронті, учора дістала телеграму.

– Та хтозна, скільки це ще буде тривати, – відповіла їй сусідка по купе.

– Добре не може бути – приєднався до розмови чоловік, який весь час стояв в коридорі. – Як ви гадаєте, стільки народу без вини полягло. Хіба Бог може стерпіти таку неправду?

– Так, так, – погодилася жінка, яка стояла поруч нього. – Коби вже скінчилося. Важко всім, страх нас усіх душить. Немає спокою. Летять літаки – вже боїшся, бачиш солдата з гвинтівкою – боїшся, бачиш жандарма – боїшся. А скільки той страх можна терпіти?

Іван і Олекса слухали то одного, то другого. Своїм дитячим розумом вони не могли збагнути всього жахіття війни, яка безпощадною хвилею захлещнула їх рідний край, але відчували в навколишній атмосфері страх, беспорядність і єдине бажання всіх, щоб війна скінчилася.

– І мого неню взяли. Знаєш? Цієї зими, прямо з повітря взяли та не хотіли го лишити аби зі мною говорив, – гірко зітхнувши, поскаржився Олекса.

Час минав. Пізньої пори поїзд зупинився на Сігетській станції. Хлопці вийшли з вагону.

Не по-весняному засніжений і як ніколи сумний в передвеликодню пору зустрів їх Сігет.

(Далі буде).

Марія ЧУБІКА

ЖИТТЯ ЗАПЛУТАНІ СТЕЖКИ

(Оповідання)

(Продовження з № 216)

—От, бачиш, інша тема для язикатик хвесьок. Тепер будуть плескати язиками, як пранниками. Мов блискавка і грім, біда впала на всіх нас, а головню на Марічку. Де, як, коли зрадив Іван? Чиє оте дитя? Чому він мовчить, ніби води в рот набрав? — лились з його вуст запитання.

— Не треба брати до серця. Дасть Бог, що буде добре, — не хотіла підливати масла у вогонь.

Наступного ранку, коли перші промені сонця розганяли нічний морок, Марічка поїхала до міста і купила для хлопця гарний одяг, а також дещо для Оксанки.

У неділю, святково одягнені, всі ми йшли до церкви на Службу Божу. Іван ніс на руках Оксанку, а Марічка вела за руку Олексика.

На устах молодої матері грала щаслива усмішка. Недоспанними ночами встигла передумати все, перемотати, як нитку з мотвила. Протягом останніх днів встигла прив'язатися до невинного, як ангел Божий, дитяти, а також занла точно, що не хоче втратити коханого чоловіка.

— Ми виростимо його, як свого синочка, — сказала ранком одного дня своєму Іванові.

Іскорки радості заблищали в його очах. Він пригорнув її до грудей і прошепотів:

— Дякую тобі, кохана!

Ті, котрі сподівалися побачити біля церкви вбиту горем сім'ю, дивувалися. Наперекір обмовникам, все було навпаки.

— От і скінчилось все. Напевно, у сімейному житті повинно бути всього потроху: і радості, і горя. Так воно не буде монотонним, — прошептала я Семенові на вухо, коли вийшли із церкви.

— Не забудь, що палка і вірна любов у сім'ї — це немов дужа залізна брама, яка охороняє її від заздросців, пліток і біди. Вона запалює у серці полум'я, яке підтримує тепло і світло сімейного вогнища, — вголос вимовив він, взяв малого за руку і першим рушив додому.

— Гм, от який він, мій мовчазний чоловік, — подумала я, усміхнулася і рушила за ним.

Іван та Марічка випередили нас.

Час ніколи не стоїть на місці. Він минає-біжить поспіхом, наче скорий поїзд вдалечінь. Різниця тільки в тім, що поїзд стукотить колесами, гуркоче, а час біжить тихо і безгучно.

Відходило-відпливало, як ніколи, спекотне літо. Грунями продовжувалися сінокоси, а вдолині сушилися отави. В городцях відцвітали барвисті квітки.

Одного теплого післяобіддя безлюдною вулицю села, неспішаючи, йшли двоє молодих людей. Гарна жінка несла велику сумку, мабуть, важку, бо час від часу перемінювала її з одного плеча на інше. Поряд ішов чоловік, кульгаючи на одну ногу і підпираючись палицею. Великий білий бриль на його голові затінював його бліде обличчя. Він часто зупинявся, щоб відпочити, розглядав гарні будинки, вишикувані обабіч головної вулиці.

— Тут живуть добрі господарі, біля хат порядок, чистота і квіти, — сказав і зупинився біля одної огорожі, де стояла лавочка. Присів.

— Ще трохи, і ми побачимо його. Ще трохи, любий, — благала жінка. — Ой, якби я хотіла бути пташкою, полетіти до нього, — і сльози горошком покотилися по її обличчю.

— Вже, любя моя, вже, — мовив.

Піднявся з лавочки, і вони рушили далі.

Жінка прискорила ходу і вже добренько віддалася. Зайшла в подвір'я одного господарства, з якого незабаром долинули на вулицю її радісні вигуки. Коли молодий чоловік наблизився, вона вже бігла йому назустріч із дитям на руках. Сміялась і плакала, пригортаючи його до грудей, обсипаючи поцілунками.

— Душенько моя, золото моє, щастя і сонечко моє, я — твоя мама, — безперервно шепотіла. — Подивись, який він гарний, — звернулася до чоловіка. — Він — наш синочок! А це — твій татко, — мовила до дитяти і подала його чоловікові.

— Не думав, що ще зможу потримати тебе у своїх обіймах. Дякую Богу за це щастя! — не стримуючи сліз, чоловік цілував малого.

Хлопець не розумів, що хочуть ці незнайомі люди, чого плачуть і сміються? Чому тримають його у своїх обіймах? Адже у нього є мама, тато, бабусі, дідусь і сестричка, яку він любить.

Ще довго раділи батьки, ще довго дивувався малий Олексик, а я стояла за парканом, плакала і раділа за малого, за племінницю і її чоловіка. На думку набігли слова пісні: «Батько і мати — два сонця гарячі».

— Це дійсно так, бо вони все своє життя зіграють дитину ласкою і любов'ю, — прошепотіла я і подумала про наше з Семеном життя, яке проживаємо чесно і чисто, мов тихий струмок, який вийшов із землі, проніс свої води по темній ріні і, коли знайде тріщинку в цій же чорній землі, увійде в неї, не залишивши за собою ніякого сліду.

Ще якийсь час я спостерігала за хвилюючою картиною, опісля підійшла до них і запросила до господи, де бавилася іграшками маленька Оксанка.

— Поки я нагрію вечерю, розкажіть про все, — звернулася до них.

Але в ту мить до кімнати увійшли Марічка, Ярина, Семен та Іван, які повернулися із поля.

Анночка кинулася обіймати жінок, дядька Семена і розплакалася вже в обіймах брата, якому дякувала за допомогу. Марічка, схвильована, зблідла, поглипувала то на Івана, то на хлопця, бо тепер зрозуміла все.

— Сідайте до столу, бо всі, мабуть, зголодніли, — запросила я і почала розкладади на столі страви.

Анночка витерла сльози, які безупинно текли по обличчю і почала свою розповідь:

— Про наше переселення до Банату вам відомо, знаєте, що тут батьки продали все, а там купили порожню хату. А нас діточок було аж семеро. Працював тільки батько. Після закінчення восьмого класу я поступила у професійну школу, щоб чим скорше мати роботу. Опісля пішла працювати на текстильну фабрику в місто, і одразу записалася на вечірній відділ ліцею. Там і познайомилася з Олексю. Ми дружили кілька років. Кожен із нас отримав з місця роботи по однокімнатній квартирі. Коли ми надумали одружитися, Олексю переселився до мене, щоб заощадити грошей на

весілля. На батьків надіятися не могли, бо їм не легко було. Складали гріш до гроша та купили дво-кімнатну власну квартиру, а весілля відклали на наступний рік. Через деякий час Олексю друзі збиралися на роботу по контракту до Італії. Я була згідна, щоби й Олексю поїхав з ними, і ми ще раз відклали весілля. Скоро після його від'їзду, я зрозуміла, що вагітна. За тиждень до народження сина передзвонила йому, але він не міг приїхати додому. А вже будучи з малою дитиною на руках, кілька місяців не отримувала жодної вістки від нього, дуже переживала, і врешті його друзі

Мал. Василя СОКОЛЮКА

повідомили страшну новину: з Олексю стався нещасний випадок на роботі, внаслідок якого він отримав перелом хребта і контузію голови, що призвело до часткової амнезії. Аж через півтора року могла поїхати провідати Олексю, та не могла брати з собою дитину. Тому заслала телеграму Іванові, а коли він приїхав, попросила подбати про його синочка.

— Чому ж ти нічого не розповів? — схвильовано запитала Марічка свого чоловіка.

— Це я його попросила тримати все у секреті, — відповіла замість нього Анна. — Незаміжня, з дитиною

на руках, не хотіла завдати удару батькові. Іван пообіцяв мені, що нікому нічого не скаже.

— Так, Іван дотримався своєї обіцянки, але скільки це його коштувало, ми ж усі переживали, підозрювали його у зраді. Та все добре, що закінчується добре. Дай Бог, щоб всі ми були здорові, — сказала я.

— Не можу передати на словах, як я вдячна вам усім за вашу доброту і людяність. Незабаром ми повинчаємося, і Олексю дасть малому своє прізвище. Відтепер запрошуємо до нас на весілля і хрестини.

Через кілька днів молода, щаслива пара прощалася із нами. Іван та Марічка проводжали їх до автобусної зупинки.

Я довго стояла, дивилася їм услід і милувалася, які вони молоді, гарні. Жінки, немов дівчата, високі, стрункі, тоненькі, як молоді лозини. А скільки їм довелося вже пережити, коли доля поплутала їх життєві стежки, випробовуючи їх душі і серця на благородність, доброту і на вірне кохання.

Василь ЦАПОВЕЦЬ

ДІДУСЕВА СОПІЛКА

(Детективне оповідання)

(Продовження з № 217)

Він любив ці два заняття: будувати різні споруди із свого конструктора і слухати, як грає на сопілці дідусь. І сам пробував грати, дув щосили, але йому ніяк не виходило сплести звичайні звуки в мелодію, бо своїми пальчиками не міг перекривати оті дірки.

Запримітивши Іванкову зацікавленість до музики, батько купив йому іграшковий рояль, який лише в перший день викликав інтерес хлопчика, а потім лежав у кутку його кімнати поряд з іншими покинутими іграшками. Його не переставала приваблювати сопілка, на якій так прекрасно грав дідусь.

Це тривало до того часу, поки мама в їхню відсутність забрала сопілку і десь заховала. Увечері перед сном Іванко зі сльозами в очах шукав сопілку, але не знаходив. І дідусь не знав, де вона запропастилась, і навіть не міг уявити собі, в чому причина. Іванко побіг до матері поскаржитись, але вона зреагувала досить незвичайно:

– Навіщо вона тобі? Ось маєш рояль, грай собі на здоров'я!

– То ж дідусева сопілка. Він так чудово грає...

– Перестань! Ніч для того, щоб відпочивати. А щодо сопілки... Теж мені музикант! – і додала: – не наполягай!

Коли він знову побіг до дідуса, той розвів руками, мовляв, слухайся матері. З того часу його немов підмінили. Перестав усміхатися, став мовчазним, дратівливим і до того ж міг чого-будь плакати цілими годинами. Батько, якого як завжди дома не було, і мати, здебільш занята чимось іншим, не одразу помітили, що стан здоров'я Іванка погіршав. А дідо нічим не міг зарадити, бо невістка уже не раз натякала, що в дитини є батьки, і мала рацію, тому й мовчав. Запримітили це в дитячому садку, викликали батьків. Подзвонили якраз тоді, коли нагрянув тато з роботи, то ж він вирішив сам піти в дитячий садок. Повернувся звідти пригніченим, збудженим, не розуміючи, в чому суть проблеми сина. Вирішив викликати лікаря. Після обслідування хлопчика лікар сказав, що в дитини нервовий шок, а що привело до цього не знає, виписав рецепт і наголосив, що не ліки допоможуть Іванку, а усунення причини, яка призвела до нервового розладнання.

Увечері, після того як сина вклали спати, Антон вирішив побесідувати з дружиною, аби вияснити причини захворювання дитини. Та навіть не встиг викласти думку, як вона накинулася на нього з плачем:

– Так, у всьому я винувата! Я привела його до цього стану! – і захлинулася плачем.

– Я ж не говорю, що ти винувата! Ми, батьки, відповідаємо

перед Богом і людьми за свою дитину. Так що все лежить на наших плечах. Ти ж цілий день вдома, тобі й знати, що і як, – сказав він заспокійливим тоном, стараючись не дратувати її.

– А, може, причина не в мені?

– А тоді де?

– Подумай сам!

– Не розумію, що ти хочеш сказати?..

– Може, причина в твоєму «шановному» батькові?

– А батько тут при чому? Не смій спихати все на нього.

– Чому? Вони ж проводять весь день разом. Його й спитай.

– Питати не буду, бо ти не права. Він має позитивний вплив на Іванка, він...

Не доказав, бо вона з плачем перервала:

– Я так і знала! Якби тобі довелося вибирати між батьком і мною, то ти без сумнівів вибрав би його. Мені уже набридло панькатись з ним! Куди не ступиш, всюди чуєш: «шановний архітектор»!

– Припини істерику! Не личить так говорити про батька...

– А, може, то мені потрібно вибирати? Може, забрати сина, а ти залишишся з батьком! – закричала несамовито вона.

– Тихіше, а то розбудиш сина!..

– Нехай! Нехай знає, що який тато, такий і дідусь...

Враз обоє обернулись. На порозі стояв Іванко, одягнений, немов збирався кудись вийти.

– Іди негайно спати! – владним голосом сказала Антоніна. – Ти не повинен підслуховувати, коли старші розмовляють.

Батько мовчав, і коли хлопчик благально подивився на нього, примирливо сказав:

– Іванку, слухайся матері.

– Не буду! Вона – злючка! Вона ненавидить дідуса! Я не люблю її! – і заплакав.

Батько підійшов до нього, взяв сина на руки і попрямував до його кімнати.

Уже в ліжку, ще схлипуючи, Іванко зізнався:

– Вона не любить дідуса! Але я його люблю. Це, мабуть, вона сховала дідусеву сопілку, щоб він не грав мені перед сном...

Антон здивовано слухав.

Щоб вирішити сімейні проблеми, Антон взяв кілька днів відпустки. Хотів поговорити з батьком, але не зміг, бо той вставав рано і кудись пропадав цілими днями. Аби заспокоїти сина, вирішив поїхати з ним на природу, тож

подався до свого знайомого, у якого був невеличкий мотель в лісі на березі озера. Хотів навчити сина рибалити, а тиша, чисте повітря і нове заняття допоможуть йому забути про свої негаразди, розвіють його неспокій і переживання.

Іванко більше не згадував про дідуса, здебільше мовчав. Мати зраділа, надіялась, що йому скоро мине, але батько думав інакше. Боявся, що хвороба ускладниться. Його не полишала думка, що треба поговорити з батьком.

Джоні, так величали його колеги-таксисти, поглянув на годинник. Всього за чверть години кінець робочого дня, і нарешті він зможе відпочити. Не так відпочити, як побути разом зі сім'єю та друзями, відсвяткувати день народження свого єдиного сина Петрика, якому сьогодні сповнялось шість рочків. Хотів подзвонити дружині, повідомити, що вже по дорозі додому, але передумав, бо не раз траплялось, що не виходило так, як було заплановано, бувало, затримувався допізна, подеколи й до півночі. Не встигли думки розсіятись, як запрацювала рація. Диспетчер повідомила про виклик і назвала адресу. Він зрозумів, що терміново треба їхати.

Справді, за вказаною адресою, біля воріт розкішного котеджу стояв чоловік старшого віку, а поряд нього на тротуарі – дві невеликі валізи. Він поклав валізи у багажник і спитав:

– Куди їхати?

Старий не відразу зреагував на його запитання. Тільки задумливо вказав рукою:

– Їдь прямо! – і замовк.

Джоні рушив.

Цей пасажир одразу викликав до себе велику повагу. Глянувши в дзеркало заднього виду, Джоні побачив у його очах глибокий сум і біль, тому більш не розпитував, чекаючи поки той сам дасть вказівки.

– Скоро восьма година вечора, кінець робочого дня. Вам, мабуть, потрібно додому, вас чекають діти, дружина, і ви, мабуть, спішіте, бо...

Він зробив невеличку паузу, немов підшукуючи слова, виважуючи сказане, щоб мимоволі не образити водія.

– Якщо вам не важко, провезіть мене головними магістралями міста, а потім... – і він назвав адресу.

Це зовсім недалечко. Він знав вулицю, але не знав, що там є. Погодився.

Джоні уважно слідкував за цим незвичайним пасажиром, який крізь вікно таксі вдивлявся в освітлені будинки державних установ, місцевий театр, висотні будинки, сквери, парки. Зауваживши його інтерес до будівель, знизив швидкість автомобіля, а той, мовби зрозумів, кивнув головою в знак подяки. Тоді він побачив, як по старечому обличчю скотилось кілька сліз. Це його так вразило, що він ледь не проїхав на червоне світло світлофору. А в його голові роїлися думки: «Хто ж це може бути?». Він зрозумів переживання свого пасажиря, коли прибули до кінця

маршруту. Там був притулок для пристарілих. Допомігши чоловіку донести багаж, він попрощався і вже рушив до виходу, та його зупинив тихий, лагідний голос пасажира:

– В мене до вас є особливе прохання... – благально звернувся той.

– Просіть, що завгодно! Зроблю!

– Коли у вас буде час, зробіть ще одне добре діло. Передайте оцю штуку моєму синові, або внуку. А як не буде їх вдома, то просто покладіть у поштову скриньку. Забув залишити... – його голос уже набрав твердості, перестав тремтіти.

– Не переживайте! Передам!

Плани Іванкового батька рухнули із самого початку. Чудова природа, чисте повітря, риболовля, на які покладав всі свої надії Антон, не справили особливого враження на сина. Він байдуже сидів і слухав пояснення батька, кивав головою, що, мовляв, розуміє, не радів, коли витягав досить велику рибину. А коли за вечерею ледь торкнувся їжі, Антон вирішив наступного дня повертатись.

Іванко дуже зрадів поверненню. Цілу дорогу вертівся, крутився, замучив батька питанням, чи скоро доїдуть. Коли прибули додому, хлопчик першим вилетів із машини і кинувся до вхідних дверей, першим поспішив сходами нагору, до дідусевої кімнати.

– Дідусю! – кричав прямо з дверей. – Ми уже вдома.

Не почувши відповіді, його очі, в яких донедавна спалахували веселі іскорки, враз потускніли. Він ще раз покликав діда, але ніхто не обізвася. Він мовчки сів на підлогу, а з його очей потекли струмочками сльози.

За ним увійшли тато і мама. Антон мовчки обійшов кімнату. Зрозумів, що батька не просто нема вдома, а що він пішов назавсім. Вгледів конверт на столі. Антон опустився в крісло і став уважно читати листа. Лист батька був досить коротким. В нім він повідомляв, що заради їхнього спокою вирішив жити окремо. А також, що котедж залишає у спадщину своєму внукові, який, сповнивши вісімнадцять років, стане його єдиним повноправним власником, а слідкуватиме за виконанням цього заповіту адвокат. Далі слідували адреса і телефон адвоката.

– Ось бачиш? – підняла голос Антоніна. – Я так і знала, що його не цікавить сім'я!

– Тобі краще потримати язик за зубами! Все це через тебе! – він грізно подививсь на неї. – Я так само поступив би. Що тут поганого? Залишив твоєму синові!

Вона хотіла ще щось сказати, але, побачивши рішучість свого чоловіка, замовкла.

– Ти мені скажи, як буде із сином. Вони сильно любили один одного. Боюсь, що жодні ліки не допоможуть! Де ж шукати батька? Не залишив жодної адреси. Може, адвокат щось знає...

(Далі буде).

Павло РОМАНЮК

НЕЗАГОЄНІ РАНИ

(Уривок з роману)

(Продовження з № 217)

Вже спускалася темрява на Заверхський кут, коли Катерина вирішила вийти з хати... Зачинивши вікна, в хаті стало ще темніше. Крізь маленькі припорошені шиби останні краплини вечірнього світла не могли прокрастись до хати. Було темно. Стоячи коло вікна, Катерина подобала на високий, наче вткнутий у солому в кутку покрайниці дерев'яного ліжка кужіль.

«Добре, що курей не маю. Бо на кого б їх лишила?.. Корова з Олексою в полонині... Замкну двері добре, бо тут – Заверьхом... І так не має злодій, що красти!.. А як повернеться несподівано Яків?.. Залишу ключ під одвірком, – міркувала собі Катерина. – Якщо прийде... Не гадаю, що прийде... Ні!.. Може прийти і серед ночі... Кх... Кх... Яка біда, і мене вже бере кашель!.. Цього мені треба...»

Обійшла дровітню, подалась до воріт.

Замок клацнув глухо і м'яко.

Попробувала ще раз клямку. «Добре, замкнулось...»

Переклала на ліве плече бесаги з квасолею і картоплею.

«Добрий замок змайстрував мій чоловік!.. І злодій би не відімкнув!.. Але цього літа не дуже вродило. Нема що й красти. І минулого року урожай був малий... Олекса повів Тарка з собою в полонину. Із псом коло хати було б краще, я пішла б з хати без жури».

Катерина йшла повільно, перекидаючи думками із спогаду в спогад. Квасоля і картопля, змішані в передній бесазі, шурхотіли, мовби домовлялись приколосати всі Катеринені думки.

«Добре, що Олексі добре... Їсти має... Спати... Тільки якось погано там, у лісі – на Григоті. І ми живемо коло лісу, але там, думаю, страшно!.. І спати погано в такому густому лісі, як мені

оповідав Олекса... Але їх там троє... А ще й Тарка взяв з собою... Лиш би здоровий!..

.....

5

«...Скоро настали морози, ще їм не час»

«В такі морози горе яблунам та грушам!»

«Я був передучора в церкві... Каже піп Верба: «Люди добрі, моліться Богу святому, аби вас відкупив від таких морозів». Досить нас нестатки карають. Жменю муки не дістанеш!..»

«А що ще казав?.. Я не був передучора в церкві, бо пішов на ярмарок... Що ще казав піп Верба про світ? Новин яких? Про кару, яка наступає на людство, говорив? Га?..»

«Ні, не казав нічого нового. Все про те, що було й рік тому... А ти куди з дошками на возі? І забув тебе спитати...»

Така розмова завелась між Петром Чорняком і Федором Штрикарем.

Федір Штрикар – тонкий, стрункий чоловічок з кирпатим, як у пишної дівчини, носом, жив у сусідстві з Чорняком у старій приземкуватій хатині. Жив дуже бідно...

Кожного ранку Штрикар, як тільки пробудиться, швидко одягається і вибігає на подвір'я. Обдивиться, чи не йде хто вулицею. Якщо хтось іде, як-не-як, а в розмову ввійти Федір мусить. А коли на вулиці тихо, в сусіда Петра теж, Федір забігає в хату і сидить там, поки сонце не піднімається високо на небі...

Цього ранку Федір не сидів довго в хаті... Наповнивши мішечок кукурудзяним зерням, підкинув його на плече і вийшов з комори з думкою понести змолоти в млин до Опрішана, що за потоком, на Солонци. Але уздрівши сусіда Петра, який уже впряг Жойну, суху маленьку кобилу до воза, мабуть, із думкою відправитися кудись, підійшов ближче до плота і тонким, мов у молодого півня, голосом (через це його

прозвали Кокошеликом), загукав: «Слава Ісусу Христу, Петре!»

Промовив «ри» так дзвінко і тонко, що, здавалося, ось-ось задушиться. «Слава навіки!» – відповів Петро, відкриваючи ворота.

«Куди їдеш? Сяду і я на віз хоч до моста, а звідти, – говорив Федір, – звідти до Опрішана. Хочу змолоти кілька зернин», – сказав, ударивши долонею по мішку.

«Сідай, чому ні, Фе', вдячно... Так, як сусід... Тебе я відвіз би хоч в рай!..»

«Лиш біда, що туди я ніколи не дійду. Хіба ти... А я буду тебе везти, ха, ха, ха, – сідаючи на віз та усміхаючись, відповів Федір.

«Хотів би ти!.. На моїм возі, моїм конем... Коло воріт раю віддав би мене ангелам, а сам із возом і кобилою – гайда!..

Ха, ха, ха...», – торкаючи кобилу батоном і криво усміхаючись, жартував Петро.

«Жарт не жарт, а кудись, хтозна-куди, подінемось... Навіки землею не будемо ноги тягти, спотикаючись об всяке... як не в рай, то в пекло».

«Як не в пекло, то в рай, – сміючись, продовжував Федір, а опісля, озираючись, втупив очі в дошки, що на возі, про які до того часу забув питати. – Ти куди з дошками на возі, – промовив здивовано. – Бачиш, питав і забув».

Петро: «До Лаврюка».

Федір: «До Лаврюка?..»

Петро: «Ага... До того...» – не доказав.

Федір: «До того, що бочки робить?»

Петро: «Ага.., і труни...»

Федір: «Врожаю цієї осені не було. Що покладаш у бочки? Хіба буряків, бо того вродило». Подивився у бік вулиці, відповів комусь на «добрий день» і продовжив: «І буряків нема!..»

«Чого нема?..» – запитав Петро, який думав у той момент про зовсім інше.

«Буряків, – відповів, затакуючи «ря», прокаш-

лявся, поправив мішечок на сідалі і додавав запитливо: – На скільки літрів, га?..»

«Ти що, збожеволів, Петре?! Що ти верзеш? Ти, ти... – запинаяся Федір, – ти труну?! Кому?! – спантеличено кидав словами. – Кому?» – запитав ще раз грізно, коротко й тонко, захлинаючись і витріщуючи очі.

«Мені і Гафії... Чому переполохався? Як прийде час, аби було... Дошки, не чорта, везу!» – нервово відповів Петро, побачивши, що Федір зіскочив з воза і тягне за собою мішечок з зерном.

«Я з божевільним не поїду, знай добре, Петре! – І, знявши шапку та, перехрестившись, пробелькотів: – Божечку, Боже, збожеволів мій сусід!»

Петро повів жкам направо, перейшов місток... Колеса воза, перегукуючись, поторохкотіли в долину до загороди Лаврюка.

Той, зазримітвши приближаючийся віз, вийшов назустріч з пилкою і капелюхом в руці. Поклавши старий капелюх на сиву кудлату голову, підійшов до воза.

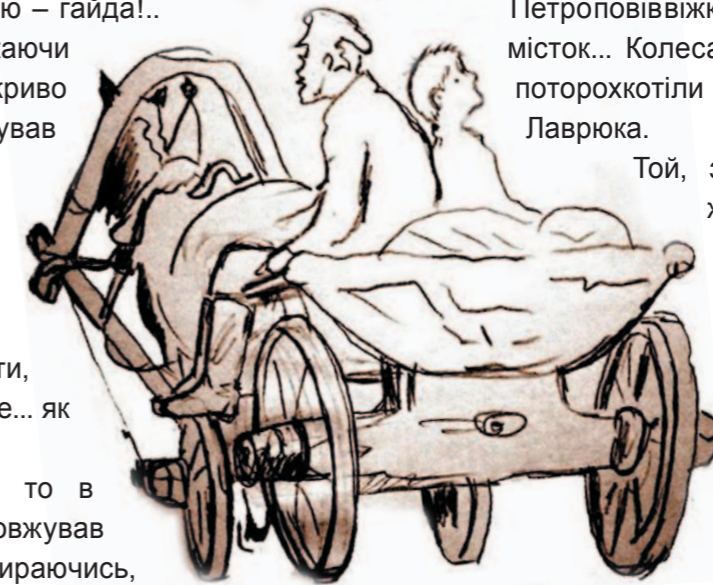
Знову зняв лівою рукою капелюх, простяг праву і поздоровкався з Петром.

«Невже ти задумав знову господарювати?.. Голод розбив усі господарства. В тебе, думаю, ні жменьки муки нема. Га?..»

«А, ні. Ще трохи є», – зіскакуючи з воза, відповів Петро.

«А в мене, брате чесний, ні порошоків муки не залишилось. Щастя, що сам я, без дружини і дітей. Одному самому – знаєш, сяк-так, швидше минає... Муки нема, квашеного – ні стільки. Ади, бочки порожні, бери, вибирай... Із цих дощок, – наблизився до воза, взяв одну дошку в руки, – із цих дощок, – мовив далі Лаврюк, – можна зробити добру постіль!».

(Далі буде).

Лариса ЯКОБЧУК-БЕВКА

ВАРИКУСТЬ

(Легенда)

Старожили з Полян та Кривого розповідають, що деякі хлопці відомого ватажка опришків Олекси Довбуша (Добоша, як називають його полянці) перейшли через гори й оселилися на Мараморощині на русьполянській території (сьогодні Поляни та Кривий).

Саме тут, в одному із затишних кутків ізвора викопали собі підземну схованку, де могли спокійно перебувати. Було їх поверх дванадцять легінів-опришків, і вони обрали над собою ватажка, якого звали Копістра.

Після того, як трохи втихомирилася погоня за опришками, Копістра зі своєю ватагою розпочав знову гуляти по всій Австро-Угорщині від Мараморощини та Сату Маре, аж до Ужгороду та по всій Прикарпатті. Гуляли по-давньому опришки Копістри, бо досвіду мали досить, місця пізнавали, мов власні кишені, а зброя в них була неабияка... Знали багато сховищ, в яких були заховані скарби, що їх забрали від немилосердних панів, від людоджерів. Отже, розпочали ходити опришки тими околицями, що й колись, але нікому нічого лихого не робили, нікого не грабували. Ходили тайком, «хаїли за Добошем», як говорили старі люди. І

все ж таки, цісарські воїни (пляяші) дізнались про існування частини Довбушевої ватаги, знали навіть і де переховується, але, поки ті не робили нікому лиха, не полювали на них.

Та ватажок Копістра, молодий гарний гуцул, закохався в одну корчмарку із чеських Кошиць. Та на ту біду, корчмарку Цильку кохав і один з кошицьких офіцерів. Спочатку бідна Цилька не знала, котрого з них вибрати собі за коханця, далекого Копістру чи близького ґалончика. До решти, Цилька вибрала собі офіцера, як в тій співанці: «Близький любко коло мене і нині, і завтра...». Та про двояку любов Цильки довідався Копістра і поклявся їй, що незабаром позбудеться гордого офіцерчика, а офіцер у свою чергу, дізнавшись від Цильки про наміри Копістри, почав думати, як би позбутися гуцула Копістри. Та йому допомогла корчмарка Цилька. Одного разу, коли опришки прибули до корчми, Цилька налила їм у пляшки з вином сонотворного, напились бідні хлопці – і позасинали глибоким солодким сном, як мішки з картоплею, котрий головою на столі, котрий попід столом.

Позбирали їх гайдуки та вивезли за село, де позабирали від них гроші та всі дорогі речі, після чого постинали їм голови і запхали мертвих у мішки, тільки одного залишили живим. Як очунявся опришок та побачив, що трапилось, навантажив мішки з мертвими побратимами на вози і привіз їх до Полян, до їхньої підземної схованки. Саме тут, в цій схованці, разом з опришками, що не поїхали з ними, поховали мертвих побратимів. Після цього велику частину награбованого майна заховали в скелях кривлянських гір Сигляний та Явур і пішли собі, бозна-куди...

Через роки, коли тим ізвором, де були поховані опришки, йшла велика повінь, то почала виносити з підвалин скелі на поверхню каміння білого кольору, подібне на мрамур, але то каміння було дуже схоже на людські кості. Тоді старожили здогадалися про похованих там опришків і були впевнені, що то їхні кості.

Від того часу той ізвір, називають Варикусть.

Дитячі сторінки

Марія ЧЕПУРНА**До школи**

Заглядає у вікно
Вересень-рум'янець.
Я не сплю – дивлюсь давно
На новенький ранець.

Пахне ранець букварем
З гарними картинками.
Вранці ранець ми берем
І йдемо стежинками.

В мене квіти у руці,
А в матусі ранець.
Сипле сонце промінці
Вересень-рум'янець.

І ведуть, ведуть стежинки нас
В світлий, світлий перший клас.

Наталка ПОКЛАД**Я іду до школи**

Так святково сонечку сьогодні.
Всюди квіти... Квіти й сміх.
Білі голуби на підвіконні
Туркотять до іграшок моїх,
Щоб вони сьогодні не скучали,
А самі і гралися, і спали...
Волохан, мій котик, теж святковий,
Знає він, що я іду до школи.

Тамара КОЛОМІЄЦЬ**Світла мить**

Отакій, як у букваріку,
Із букетом у руках,
Чом спинився ти, школярику,
Серце в грудях, наче птах?
Як складав ти в ранець зошити!
Як чекав щасливих днів!
Щоб до сліз перетривожити,
Перший дзвоник продзвенів.
За порогом – вітру витівки,
Шелестіння верховіть.
В першій класі перша вчителька,
Усміхаючись, стоїть.

Наталія ТРИЦЬ**Вересень-школярник**

Через поле по стерні
У міста і села
Йде в солом'яній брилі
Вересень веселий.
В нього квіти у руці
І новий портфель,
Розцвітає на щоді
Сонячний метелик.
Голосний несе дзвінок,
«Дзінь-дзільня» – лунає,
Він до школи на урок
Школярів скликає.

Леся Храплива**У школу**

Дзвонить дзвіночок:
– Дзелень! Дзелень! –
Сміється сонце,
Збудився день.
Кличе дзвіночок:
– Бім-бам! Бім-бам!
В школу збиратись
Час школярам.
Вчить пташка-мати
Своїх пташенят
Вгору здійматись,
В хмари злітатись.
Вчить рідна школа
Нас, школярів,
Щоб рідну мову
Кожен любив.
Славне минуле
Щоб кожен знав
Про Україну
Щоб пам'ятав.
В школу ідемо
В радісний час.
Сонце сміється,
Вітає нас.
Щастя в науці
Бажає нам
Добрий дзвіночок:
– Бім-бам, бім-бам!

Дітячі сторінки

Ігор СІЧОВИК

МАНДРІВКЕ СОВЕНЯТКО

(Казка)

Усім відомо, що сови добре бачать і полюють вночі на мишей. А вдень вони зовсім безпорадні – не можуть відрізнити навіть дерево від оленя. Ось чому вони сплять удень, коли ми граємось, вчимося чи працюємо.

Одного дня у темному дуплі старого дуба Совенятко прокинулося від стуку. Мама й тато попереджували ще раніше: має прийти дядько Дятел, який на дереві знищуватиме короїдів-шкідників. А самі уночі полетіли в Сорочий ліс до хворої бабусі.

Невдовзі Дятел закінчив свою роботу і полетів хтозна-куди, а Совенятко заснути не могло. Йому захотілося дізнатися, що робиться в лісі серед темного дня, а заодно пошукати маму, тата й бабусю. Совенятко виставило з дупла голівку, однак довкола було так темно і так страшно, хоч назад повертайся. Проте допитливість виявилася сильнішою за страх. Не розмірковуючи, пташеня розставило широкі крила і стрибнуло з дупла невідомо куди... Добре хоч дерев не трапилося на його шляху. Совенятко приземлилося вдало, розправило пір'я, і знов розгубилося – воно не знало, що робити далі.

Саме на той час неподалік гралося двоє зайчиків – Ченчик і Вінчик.

– Поглянь, Ченчику, – показав лапкою Вінчик, – здається, якесь пташеня із гніздечка випало. Ходімо подивимось...

– Авжеж, ходімо, – відповів Ченчик, – бо вже так надокучили ігри – хоч вовком вий...

– А що ти за одне? – здивувався Вінчик. – Якась дивна пташка – голова та очі. Ми тебе ніколи не бачили в лісі...

– І не побачите, бо зараз темний день. Чого смієтесь, якщо нічого не видно.

– Це ти, голово, нічого не бачиш.

– А ви хто такі? – запитало Совеня.

– Ми зайчики! – відповів Ченчик за двох.

– А ти хто?

– Я Сова – велика голова... Ну не зовсім Сова, а маленьке Совеня, а як виросту, стану справжньою Совою.

– Совенятко, ти справді нічого не бачиш? Може, сліпе?

– Ні, я дуже добре бачу, але вночі.

– А ми, зайченята, чудово бачимо вдень, вночі й навіть усе, що діється за спиною, бо в нас косі очі.

– Ну от ми й познайомилися. Скажіть, зайчики-побігайчики: ви дуже зайняті?

– Нітрохи. Ми весь час шукаємо собі роботу, бо нам дуже скучно.

– Може, допоможете мені дістатися до бабусі, яка живе у Сорочому лісі? Там мої мама і татко.

– Ми згодні. Правда, не знаємо, що робити, коли по дорозі нам стрінеться вовк. Він нас розтерзає...

– Зайчики, у вас вуха є?

– Є. І дуже довгі. Можеш доторкнутися.

Совенятко кігтикками взяло зайчиків за вуха і підняло у повітря.

– Хай вовчик спробує вас дістати!

– Здорово! – вигукнули зайченята. – Ходімо до твоєї бабусі.

Ідуть вони, аж назустріч їм тупає ведмідь.

– Добридень, довговушки!

– Доброго дня, Потапе Івановичу!

– А хто це з вами такий з великими очима?

– Це – Совенятко.

– Не чув і не бачив таких.

– І не побачите, адже сови літають вночі, а вдень вони сплять, бо нічого не бачать, – пояснило ведмедю Совенятко.

– А от ягоди можна їсти навіть із заплющеними очима, – посміхнувся Потап Іванович і пригостив

Дітячі сторінки

зайчиків та Совенятко смачними лісовими ягодами. Та й пішов у своїх справах.

– Я навіть не знало, що вдень у лісі живуть такі добрі звірі, – облизалося Совенятко від смачних ягід, – а от вночі, татко каже, в лісі вештається багато розбійників, хижих та злих звірів.

– Вітаю вас, Зайчики-побігайчики! – вигукнула руда Лисичка. – А хто це з вами таке головате та окате?

– Це – Совенятко, – пояснив Вінчик.

– Видно, не з нашого лісу, бо у нас я таких не бачила.

– І не побачите, бо я нічна пташка.

– Та і я вночі не сплю, коли кури сплять. До речі, Совенятко, чи не підкажеш, де можуть бути курятники?

– Не знаю, тітонько Лисичко, адже я ще маленьке. Як виросту, то я вам і не те покажу...

– Гарзд, дітки, я пішла на лісовий базар, може, свіженького м'ясця прикуплю, бо вже третій день на діеті. А ти, пташко, рости велика, може колись у пригоді станеш...

– Гей, хлопці! – куди ви поспішаєте? – раптом гаркнув величезний вовк, якого зайчики навіть не помітили.

– Совенятко, рятуй нас швидше! Хапай за вуха і піднімай угору, а то ми пропали! – заметушилися довкола Совенятка перелякані зайчики.

– Але ж я не бачу, де ваші вуха? Ой лишенько! Що робити? Що робити? – бідалося розгублене Совенятко.

– Чого ви сполошилися? – лагідним голосом проказав Вовк. – Сьогодні я не буду вас їсти! Я так у гостях об'ївся, що ледве ноги переставляю... А що це за диво у пір'ї?

– То... то... то... – заїкаючись і цокаючи зубами пояснив Ченчик, – то пташка... Сова називається... Ні, не Сова, а Совенятко... Воно ще маленьке... І нічого не бачить...

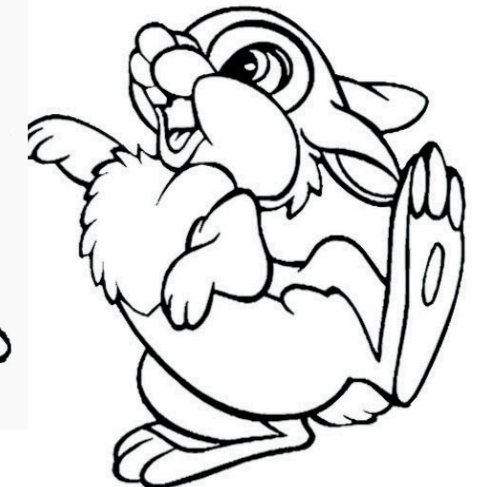
– Нещасне, – проказав співчутливо Вовк. – Вважайте, і я вас не бачив! – і, важко дихаючи, побрів собі додому.

– Чи далеко до Сорочого лісу? – запитало натомлене Совенятко.

– Та вже близько, – відповів Вінчик. – Навіть звідси видно. А де твоя бабуся живе?

– У дуплі найбільшого дуба.

– Так ось він поряд з нами! – вигукнув Ченчик.

– Мамо! Тату! – закричало Совеня. – Я тут! Я тут!

З дупла визирнуло дві Сови:

– Як ти сюди потрапило? – запитала мама, позираючи навколо незримими очима.

– Я так скучило за вами, що навіть спати не могло. А привели мене сюди ці добрі зайчики!

– Які гарні дітки, – похвалила мама сірих зайчиків, і додала, – Лети, доню, сюди. Дамо тобі живу мишку і ти пригостиш нею своїх друзів!

Совенятко обережно залетіло в дупло, а коли повернулося з мишкою в дзьобі, зайчиків уже не було. Вони сховалися за деревами, бо дуже боялися мишей.

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

Михайло Гафія ТРАЙСТА

ПРИЧЕПТОР, ГАФІЧКА ТА КОТИ¹

(Гумореска)

Стара Гафічка приклала руку дашком над очима, глянула уздовж вулиці вслід за Ільком Квасним, який щойно пройшов зі своїм ріжком повз її хату, але вона вовтузилася на ниві у гарбузинні і, поки вибігла на перелаз, той уже оголосив вістку, тільки «Та! Та! Та!...» й «Люди добрі!...» зрозуміла.

«Колись Петро Марійн йшов з добою², кульгаючи на ліву ногу, і зупинявся біля кожного перелазу, не мінавав жодних воріт, розмовляв з челядинами³, пояснював: це так, а то так!.. А цей гордокака... Та вже зупинись раз, юпетнику, та буті, що маєш бутіти, фрас би тя потер!.. Ади йде Іван Будьош, може, знає, що оголошує Квасний» – босорканила стара під носом.

– Та каже, што мусай буде нести кіти до Сільської хижі, бо такий наказ дали пани з Букурешть.

– А, Господи їх засудоми!.. А на яке нещастя, а би їх побило, гія панам котів?! – сплеснула руками Гафічка.

– Та хіба я знаю... може, розмножилося мишей много у Букурештях, та хочать їх позбутися?..

– Не говори пустоти, Іва! У Букурештях не є мишей, а якщо би й було, то би поздыхали із голоду. Май скоро котів продают таліанам⁴, бо приказував муй няньо, што таліани дуже люблять котяче м'ясо, – роздумливо мовила стара.

– Та, про мене... – низав плечима Будьош.

– Та про тебе, не про тебе, тобі добре протимекати, та протибокати, бо не маєш кота, а я свого Мірчу не дам, аж би поздыхали з голоду всі таліани. Плішку⁵ їм дам! – почала стара сукати дулі у бік Сільської ради.

Через кілька днів стара за-

була про котів, а тут її зустрічає причептор та строго до неї:

– Тетко, ви коли думаєте передати кіти?.. Хіба не чули, що трумбітав Ілько... до кунця місяця мусай передати кіти.

– Йой бо, паночку дорогенький, в мене тільки... – пробувала стара.

– Што маєте, ото давайте! – гримнув причептор.

– Ой, котику муй любий!.. Та хіба ти кут?.. Старе, як Кадасу, не доварят тебе таліани ні до другого пришествія... – шепотіла стара, пхаючи Мірчу в торбину.

– Што маєте в торбі? – запитав причептор стару.

– Та принесла єм вам кота, бо есте казали, абем передала до кунця місяця.

– Та я не про цього кот... – не доказав причептор, бо стара не своїм голосом заверещала на нього:

– Казав єс: «Што маєте, ото давайте!», звідки дідька іншого кота тобі добути, бери, якого принесла і не смій більше зі своїми котями переставати мені дороги, бо ти очі виколот!

Додому стара, йшла проклинаючи, то причептора, то панів з Букурешть, то таліанів, які жруть котяче м'ясо, але коло перелазу весело посміхнулась, бо на призьбі спокійно воркотів її милий Мірча.

1 Кота – (рум.) обов'язковий податок в натурі у період комунізму.

2 Доба – барабан.

3 Челядина – жінка.

4 Таліани – італійці.

5 Плішка – дуля.

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

Валентин ЧЕМЕРИС

СТО МЕТРІВ ВОЛІ

(Гумореска)

– ...І взяв я службу в Дядька, який і призначив мене в найми на посаду Собаки, – на схилі віку любить розказувати старий Вовк онукам своїм. – Виділив мені Хазяїн персональну будку, на добрий кований ланцюг мене посадив, персональну алюмінієву миску для харчів поставив: служи, Сіроманець! Гавкай!

– І ти... гавкав? – дивуються нетямущі, наївні щенята.

– Те-те!.. Молоде – дурне, – поблажливо гарчить Дід. – На те й служба. На ній, дорогенькі мої, незчуєшся, як і загавкаєш! Ось так і зі мною сталося. А втім, це наука нехитра. А з часом і звик гавкати – де треба, звісно, на кого треба. І лащитись умію. Теж – де треба й до кого треба. Служба, гавгав, така. Старався.

– І як же це ти, Вовк-Вовчище, та раптом собакою став у Хазяїна? – все ще не можуть второпати (що з них візьмеш – сліпці малі!) – щенята. – Ліс на будку проміняв, волю вовчу – на собачий ланцюг...

Сірий починає сердитись.

– Що ви знаєте, гав-гав, про життя, що так пасталакаєте? Поживіть, послужіть! От я, наприклад, – на ошийнику, бачите? – медаль маю. «За вірну собачу службу». А це не кожному й собацюрі вдається. Не те, що нашому братові-волонтеріві. Уміння гавкати й хвостом крутити приходить лише з роками та роками служби!

А я дослужився. Почесна звання маю – «ЗАСЛУЖЕНИЙ ГАВКУН». А ще – шану, місце під сонцем, зайву кістку в раціоні. Ось подивіться: «Маслак цукровий». Заслужених гавкунів завжди щедріше годують... А хіба всього цього досягнув би я в лісі, гав? Ось нині книгу мемуарів закінчую – вам на науку. Потомству в приклад: «На ланцюгу волі» називається... До речі, нашійник у мене персональний, іменний, виданий у довічне користування. З правом передачі нащадкам. Вам же, щенята сліпі, й передам свої кайдани заслужені. Не як реліквію, а щоб і ви в них добре служили і по-собачому гавкали. Зважте, – без ланцюга не відаєш, якої довжини твоя воля. І не слухайте тих, хто підвиває, що воля в них коротка. Це не що інше, як наклеп. На наших славних, добрих, щедрих Хазяїв! Воля, дарована ними, – не коротка і не довга, а в акурат, – по довжині ланцюга. То що з цього виходить, га?

Правильно. Треба вірно служити, аби довший цепок заслужити. Все тут справедливо: вірна служба – довший ланцюг, а довший ланцюг – більше в тебе волі. На зайвий метр чи й навіть два. І тому я заслужено вільний, адже маю найдовший ланцюг-цепуру. Аж на сто метрів у довжину!

Гуляй – не хочу! Тож і зятямте, щенятка мої, – заслужиш довший ланцюг, матимеш і волю довшу. Тільки й того, гавгав!..

*Спинюся я
і довго буду слухать,
як бродить серпень по землі моїй.
Ще над Дніпром клубочиться задуха,
і пахне степом сизий деревій.
Та верби похилилися додолю,
червоні ружі зблідли на виду,
бо вже погналось перекотиполе
за літом – по гарячому сліду.*

Ліна КОСТЕНКО

